

Mielikuvia sosiaalityöstä

Lukiolaisten mielikuvia sekä asenteiden perusteluja sosiaalityöstä
kehyskertomusten kautta tarkasteltuna

PELTONEN REETTA

Tampereen yliopisto

Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön laitos

Sosiaalityön pro gradu – tutkielma

Huhtikuu 2008

Tampereen Yliopisto

Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön laitos

PELTONEN, REETTA: Mielikuvia sosiaalityöstä. Lukiolaisten mielikuvia sekä asenteiden perusteluja sosiaalityöstä kehyskertomusten kautta tarkasteltuna.

Pro gradu – tutkielma, 62s., 1 liites.

Sosiaalityö

Ohjaajat: Raitakari, Suvi ja Forsberg, Hannele

Huhtikuu 2008

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli kartoittaa lukiolaisten mielikuvia sosiaalityöstä kehyskertomusten kautta tarkasteltuna. Tarinoiden avulla etsin perusteluja, joita lukiolaiset käyttivät kirjoittaessaan sosiaalityön vetovoimaisuudesta tai sen puutteesta.

Tutkimukseeni osallistui yhteensä 88 oppilasta kolmesta eri lukiosta. Kaksi lukiota oli Tampereelta ja yksi Tampereen naapurikunnasta. Aineiston sukupuolijakauma ei ollut tasainen. Aineistosta 66 oli tyttöjä ja 22 poikia.

Aineisto kerättiin eläytymismenetelmällä. Lukiolaiset kirjoittivat tarinan siitä millaista olisi olla sosiaalityöntekijä. Heidän oli määrä kuvata tarinoissaan sosiaalityön alanvalintaprosessia, opiskelupaikkaa sekä tavanomaista työpäivää. Taustatiedoiksi heitä oli pyydetty kirjoittamaan sukupuoli, haaveammatti, vanhempien ammatit sekä se voisivatko he kuvitella toimivansa sosiaalityöntekijänä.

Metodina aineistoni analyysissä käytin laadullista asennetutkimusta. Laadullisen asennetutkimuksen avulla ryhmittelin argumentaatioita ja muodostin niistä kannanottoryhmiä. Jokaisesta kannanottoryhmästä luokittelin perusteluja kartoittaen niistä yleisimmin käytetyt. Yleisimpiä perusteluja havainnoin taulukoilla.

Tämän tutkimuksen tulokset olivat yhteneväisiä alan muiden tutkimusten kanssa. Tutkimus vahvisti joitakin ennakkohypoteeseja, mutta tuotti myös positiivisia yllätyksiä. Aikaisempien tutkimusten perusteella näytti siltä, että sosiaalityön katsotaan yhteiskunnassamme olevan huonosti palkattu, henkisesti raskas ja rankka työ. Sitä lähdettiin tekemään pääsääntöisesti auttamisen halusta. Usein ajateltiin, että sosiaalityölle tulee olla kutsumus, jotta sitä voitaisiin tehdä. Ennakkohypoteesieni vastaisesti noin puolet tiesi sosiaalityön yliopistossa opiskeltavaksi oppiaineeksi. Omaksi pääaineekseen sosiaalityötä ei kuitenkaan tunnustettu. Sosiaalityöntekijän ajateltiin valmistuvan mm. psykologiasta tai kasvatustieteistä.

Sosiaalityö määrittyi tutkimuksessa suppeana toimialana, josta opiskelijoilla ei ollut tarpeeksi tietoa. Ennakkoluulot, huono julkisuuskuva sekä tiedonpuute vaikuttivat nuorten valintoihin eikä sosiaalityön katsota olevan houkutteleva uravalinta.

Avainsanat: Sosiaalityöntekijä, sosiaalityö, mielikuva, nuori, ammatti, ammatinvalinta.

Sisältö

1 JOHDANTO	1
2 SOSIAALITYÖ	4
2.1 SOSIAALI – JA HOITOTYÖN KULTTUURINEN VETOVOIMAISUUS	6
2.2 SOSIAALITYÖ MEDIASSA	8
3 AMMATINVALINTA JA AMMATTI-IDENTITEETTI	10
3.1 AMMATTI-IDENTITEETIN TUNNUSPIIRTEET	12
3.2 URAVALINTA PROSESSINA	16
4 LAADULLISEN ASENNETUTKIMUKSEN TUTKIMUSASETELMA	20
4.1 TUTKIMUSKYSYMYKSET JA ELÄYTYMISKERTOMUSTEN KERÄÄMINEN	20
4.2 ELÄYTYMISKERTOMUSTEN KERÄÄMINEN	20
4.3 ELÄYTYMISKERTOMUSESIMERKKI: KERTOMUSTEN LUONNE JA ÄÄRIPÄÄASENTEET	22
4.4 KERTOMUSTEN TAUSTATIETOJEN ANTAMA KUVA SOSIAALITYÖTIEOTOISUUDESTA	24
5 LAADULLISEN ASENNETUTKIMUKSEN SOVELTAMINEN	32
5.1 METODINA LAADULLINEN ASENNETUTKIMUS: KANNANOTTORYHMÄT JA ASENTEIDEN PERUSTELUT	32
5.2 AINEISTON KÄSITTELEMINEN JA ASENTEIDEN LÖYTÄMISEN PROSESSI KÄYTÄNNÖSSÄ	34
6 TULKITSEVAN ANALYYSIN TUOTTAMAT ASENTEET KANNANOTTORYHMITÄIN	37
6.1 ”KYLLÄ SOSIAALITYÖNTEKIJÄKSI” -KANNANOTTORYHMÄ	37
6.2 ”EHKÄ SOSIAALITYÖNTEKIJÄKSI” -KANNANOTTORYHMÄ	41
6.3 ”EI IKINÄ SOSIAALITYÖNTEKIJÄKSI” – KANNANOTTORYHMÄ	45
6.3.1 ”EI IKINÄ SOSIAALITYÖNTEKIJÄKSI/TYTÖT” -KANNANOTTORYHMÄ	45
6.3.2 ”EI IKINÄ SOSIAALITYÖNTEKIJÄKSI/POJAT” – KANNANOTTORYHMÄ.....	48
7 JOHTOPÄÄTÖKSET: LUKIOLAISTEN AMMATILLISET ASENTEET SOSIAALITYÖSTÄ KOULUTUKSEEN HAKEUTUMISEN KYNNYKSELLÄ	53
8 LOPUKSI: TUTKIMUSPROSESSIN JA TULOSTEN ARVIOINTIA	57
LÄHTEET	59
LIITTEET	63

Kuvioluettelo

Kuvio 1 Sosiaalityön vetovoimaisuus ammattina kannanottoryhmittäin	25
Kuvio 2 Lukiolaisten eniten käyttämät tiedonhakukanavat	28
Kuvio 3 Sosiaalityö yliopistossa opiskeltava oppiaine	30
Kuvio 4 Haavematti tiedossa	31
Kuvio 5 ”Kyllä sosiaalityöntekijäksi” – kannanottoryhmän yleisimmät perustelut	40
Kuvio 6 ”Ehkä sosiaalityöntekijäksi” – kannanottoryhmän yleisimmät perustelut	44
Kuvio 7 ”Ei ikinä sosiaalityöntekijäksi” – kannanottoryhmä/tytöt yleisimmät perustelut.....	48
Kuvio 8 ”Ei ikinä sosiaalityöntekijäksi” – kannanottoryhmä/Pojat yleisimmät perustelut.....	52

1 Johdanto

Sosiaalialan vetovoimaisuudesta on viimeaikoina keskusteltu vilkkaasti. Keskustelun avaajana on ollut muun muassa Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ”Sosiaalitapaus” kampanjallaan. Uusi 1.1.2008 voimaan astunut lastensuojelulaki on omalta osaltaan ollut myös kiihdyttämässä keskustelua sosiaalityön tilasta sekä sen vetovoimaisuudesta ammattina. Uusi lastensuojelulaki on aiheuttanut vilkasta keskustelua myös sosiaalityöntekijöiden parissa. Sosiaalityöstä ja sen tehokkuudesta on keskusteltu paljon mediassa. Lehdissä on ollut kirjoituksia muun muassa toimeentulotukien jonoista sekä lastensuojelun toimenpiteistä.

Oma kiinnostukseni tutkimusaiheeseen heräsi henkilökohtaisen ammatinvalintaprosessin seurauksena. Lukiosta valmistuttuani siirryin koulutuksesta toiseen pohtien omaa tulevaisuuden ammattiani. Sosiaalityön opinnot aloitin tietämättä paljonkaan siitä, mitä sosiaalityöntekijät oikeasti tekevät. Valintani olin tehnyt ammatista olevien mielikuvien perusteella. Tämän tutkimuksen tarkoituksena onkin perehtyä juuri lukiolaisten mielikuviin sosiaalityöstä. Lukiolaisten kirjoittamien tarinoiden avulla etsin perusteluja sille, miksi joku pystyy kuvittelemaan itsensä sosiaalityöntekijäksi ja toinen ei. Tarkoitukseni on myös kartoittaa, kuinka hyvin nuoret tuntevat sosiaalityön ja sen koulutusmahdollisuudet.

Tutkimus toteutettiin vuosina 2006–2008. Aineistoni keräsin marras-joulukuussa 2006. Tutkimusaineisto koostuu lukion toisen ja kolmannen luokan oppilaista, joille jatko-opinnot ja urasuunnitelmat ovat sillä hetkellä ajankohtaisia. Aineisto on kerätty kolmesta lukiosta. Kaksi tutkimukseeni osallistunutta lukiota sijaitsee Tampereella ja yksi Tampereen naapurikunnassa. Valitsin nämä lukiot siitä syystä, että Tampereen lukiot edustavat erityyppisiä lukioita. Ainakin mielikuvissa toinen lukioista edustaa kovan keskiarvon lukiota ja toinen alemman keskiarvon lukiota. Tutkimuseettisistä syistä lukioiden nimet on poistettu.¹

---

¹ Tampereen kaupungin internetsivujen mukaan vuoden 2006 opiskelijavalinnassa toiseen Tampereen lukioon haki ensisijaisesti 121 oppilasta ja 125 otettiin sisään. Alin keskiarvo oli 7.80. Toisessa Tampereen lukiossa ensisijaisia hakijoita oli 133, joista 112 otettiin sisään. Siellä alin keskiarvo oli 8.36. (Tampereen kaupungin lukioiden yhteisvalinta) Nämä kaksi lukiota eivät ole myöskään painottuneet varsinaisesti mihinkään tiettyyn linjaan kuten suurin osa Tampereen lukioista. Tampereen naapurikunnan lukion valitsin mukaan tutkimukseeni siitä syystä, että halusin saada vertailupohjaa tutkimusotokseeni

Aineistoni hankin eläytymismenetelmällä. Lukion oppilaat kirjoittivat minulle aineen siitä, millaista olisi olla sosiaalityöntekijä. Aineet olivat nimettömiä, mutta taustatiedoiksi pyysin oppilaita merkitsemään sukupuolen, haaveammatin, vanhempien nykyiset ammatit sekä tiedon siitä voisiko nuori oikeasti kuvitella olevansa sosiaalityöntekijä tulevaisuudessa.

Tutkielmani tavoite on siis kartoittaa lukiolaisten mielikuvia sosiaalityöstä. Tarinoiden avulla etsin niitä perusteluja, joita lukiolaiset käyttävät kirjoittaessaan sosiaalityön vetovoimaisuudesta tai sen puutteesta. Metodina aineistoni analyysissä käytän laadullista asennetutkimusta. Laadullisen asennetutkimuksen avulla ryhmittelen tarinoissa käytettyjä argumentaatioita muodostaen eri argumentaatiotavoista kannanottoryhmiä. Kun luokittelen jokaisen kannanottoryhmän perusteluja, kartoitan samalla yleisimmät perustelut sosiaalityön vetovoimaisuudesta. Yleisimpiä perusteluja havainnoin taulukoilla kannanottoryhmittäin.

Tutkimuskysymykseni ovat:

1. Millaisia mielikuvia lukiolaisilla on sosiaalityöstä tarinoiden kautta katsottuna?
2. Millaisia perusteluja lukiolaiset käyttävät tarinoissaan pohtiessaan sosiaalityön vetovoimaisuutta?

Tutkimukseni taustoitulososassa käytetään lähinnä kansainvälistä tutkimusta. Kansainvälisen tutkimuksen tuloksia ei voi suoraan verrata suomalaiseen yhteiskuntaan vaan ne ovat suuntaa antavia. Kansainvälistä tutkimusta käytän siksi, että suomalaista tutkimusta aihepiiristä löytyy melko vähän tai se on vanhaa. Vanhalla tutkimuksella tarkoitan tässä yhteydessä 1960–1980-luvulla tehtyä tutkimusta. En koe mielekkääksi ottaa sitä omaan tutkimukseeni mukaan, koska yhteiskuntamme on muuttunut paljon kuluneiden vuosien aikana. 1990-luvun lama on muokannut varmasti asenteita ja mielikuvia myös sosiaalityöstä. Jonkun verran käytän tutkimuksessani pro gradu-tutkielmia, jotka ovat lähellä omaa tutkimusaiheittani saadakseni nykyaikaista suomalaista tutkimusaineistoa myös mukaan teoriaani.

Tutkimukseni etenee siten, että luvussa kaksi määrittelen sosiaalityön käsitettä sekä tarkastelen lyhyesti sosiaalityön historiaa. Käsittelen ammatteihin liittyviä kulttuurisia mielikuvia sekä niiden syntyyn vaikuttaneita tekijöitä tehtyjen tutkimusten perusteella. Tarkastelun kohteena ei ole pelkästään sosiaalityö, koska on mielenkiintoista verrata erilaisia ammatteja keskenään ja nähdä löytyykö niistä yhtäläisyyksiä. Luvussa kolme keskityn ammatti-identiteettiin ja ammatinvalinnan

syntyyn vaikuttaneisiin tekijöihin. Tarkastelen tyttöjen ja poikien ammatinvalintaan vaikuttavia tekijöitä sekä heidän uravalintamotiivejaan.

Luvussa neljä esittelen tutkimusasetelmani. Käyn läpi tutkimuskysymykseni, tutkimuksen tavoitteet sekä aineiston keräämisen prosessin. Tässä luvussa esittelen aineistostani kaksi ääriesimerkkiä antaakseni kuvaa aineistoni luonteesta ja sen erityispiirteistä. Esittelen myös tutkimukseni taustatiedot ja niistä kootut taulukot antaakseni kuvaa aineistoni luonteesta. Luvussa viisi keskityn lukiolaisten asenteita tavoittavan tutkimusmetodin esittelyyn sekä siihen kuinka sovellan sitä tässä tutkimuksessa. Esittelen myös tämän tutkimuksen aineistosta nousseet kannanottoryhmät.

Luvussa kuusi olen keskittynyt tutkimustuloksiini. Esittelen tutkimukseni tulokset kannanottoryhmittäin sekä syvennyn aineistostani esiin nouseviin perusteluihin. Kannanottoryhmissä esiintyvistä yleisimmistä perusteluista olen luokitellut taulukot. Luvussa seitsemän kokoaan yhteen tutkimustuloksiani ja luvussa kahdeksan pohdin tutkimukseni nostattamia kysymyksiä sekä jatkotutkimusmahdollisuuksia.

Uskon, että tutkimukseni kiinnostaa monia ja aihe on ajankohtainen. Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia on kampanjoinut voimakkaasti sosiaalialan mielikuvien muuttamiseksi ja sosiaalialan tekemisen tunnetummaksi puolesta. Keväällä 2007 alkoi kampanja ”Sosiaalitapaus”, joka syntyi Talentian ja Sosiaalialan Työnantaja- ja Toimialaliiton teettämän tutkimuksen tuloksista. Tutkimus oli TNS gallupin teettämä tutkimus, johon vastasi 661 suomalaista. Tutkimuksen mukaan vain puolet suomalaisista tiesi olevansa sosiaalipalvelujen asiakas ja vain viidennes uskoi tarvitsevansa sosiaalipalveluja tulevaisuudessa. (Talentia) Nyt meneillään oleva Arvostan.fi kampanja antaa tietoa sosiaali- ja terveysalan ammateista. Sosiaali- ja terveysalalla työskentelevät ovat ryhtyneet moninaisiin toimenpiteisiin nostaakseen sosiaalityön maineen ja mielikuvat julkiseen keskusteluun.

2 Sosiaalityö

Tarkastelemieni tutkimusten valossa näyttäisi siltä, että sosiaalityö määrittäyty naisille tyypillisenä ammattina. Sosiaalityön historiaan perehtyessä naisvaltaisuus saa selityksensä. Ennen kuin sosiaalityö on kehittynyt viralliseksi ammatiksi ja oppiaineeksi on se ollut vapaaehtoisten naisten tekemää avustustyötä. Seuraavassa luvussa tarkastelen sosiaalityön käsitettä ja sosiaalityön syntyä. Sosiaalityön historian ymmärtäminen on tärkeää, jotta pystymme paremmin ymmärtämään nykyajan mielikuvia sosiaalityöstä.

Sosiaalihuoltolaki määrittelee sosiaalityön seuraavasti:

”Sosiaalityöllä tarkoitetaan sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön suorittamaa ohjausta, neuvontaa ja sosiaalisten ongelmien selvittämistä sekä muita tukitoimia, jotka ylläpitävät ja edistävät yksilöiden ja perheen turvallisuutta ja suoriutumista sekä yhteisöjen toimivuutta” (Sosiaalihuoltolaki 710/1982, 18§).

Sosiaalityötä on tehty kautta aikojen. Käsite sosiaalityö yleistyi käyttöön 1950-luvulla, vaikka sosiaalihuollon koulutuskomitea ei vielä 1960-luvulla hyväksynyt sosiaalityöntekijän käsitettä vaan puhui ”sosiaalihuollon työntekijöistä”. 1900-luvun alussa puhuttiin vielä köyhäinhoidosta. Työntekijöitä oli vähän ja sosiaaliturvalainsäädäntö oli kehittymätöntä. Sosiaalinen työ hoidettiin yleensä vapaaehtoistyönä. Sosiaalinen työ oli avointa ja monimuotoista ja sitä harjoittivat usein vapaaehtoiset naiset. (Vuorikoski 1999, 17–25.)

Saksalaisen ja yhdysvaltalaisen sosiaalityön historian mukaan sosiaalista työtä voitiin lähestyä neljästä erilaisesta näkökulmasta. Sosiaalisen työn katsottiin olevan yhteiskunnallinen liike. Sosiaalinen työ voitiin ymmärtää yleisenä sosiaalisena avustustyönä, jota erilaiset sosiaaliset liikkeet toteuttivat. Toiseksi, sosiaalinen työ oli käytännöllinen työtapa. Yhdysvaltalainen avustusjärjestö Charity Organization Society (COS) oli yhteiskunnallinen liike, joka oli keskeisessä roolissa sosiaalityön muokkaamisessa. COS koordinoi avustustoimintaa myös yksilölliseen apuun. COS:n työntekijöinä tunnetut ”ystävälliset vierailijat” vierailivat köyhien luona ja selvittivät avun tarvetta. Tarkoituksena oli avustamisen yleisten periaatteiden määrittely sekä köyhyyden syyntekijöiden selvittäminen. Kolmanneksi sosiaalinen työ katsottiin olevan ammatti, jota oli tarkoitus vahvistaa erityisesti koulutuksen avulla. Saksassa alkoi vuonna 1908 varsinainen

sosiaalityön koulutus ”Soziale Frauen-Schule” (sosiaalinen naisten koulu). Ammatillistumista ajoivat myös yhteiskunnallisesti aktiiviset naiset, jotka katsoivat, että pelkkä hyväntekeväisyys ei riitä. Yhdysvalloissa ensimmäisen sosiaalityön koulutuksen organisoivat COS vuonna 1898. Koulutus oli kuuden viikon mittainen kesäkurssi ja siihen osallistui 27 opiskelijaa. Neljänneksi sosiaalityö katsottiin myös oppiaineeksi. Yhdysvalloissa vuonna 1917 ilmestynyt Mary Richmondin teos ”Social Diagnosis” merkitsi ensimmäistä sosiaalityön teorian ja menetelmien muotoilua. (Toikko 2005, 13–21.)

Toisen maailmansodan jälkeen Suomessa alkanut hyvinvointivaltiollistumiskehitys käynnisti myös laajat sosiaalipoliittiset reformit. Seuraavan vuosikymmenen aikana kehitettiin sosiaaliavustus ja vakuutusjärjestelmät sekä laaja terveys-, koulutus ja sosiaalipalvelujen järjestelmä. Tämän seurauksena sosiaalityön kenttä kasvoi voimakkaasti. Sosiaalityö Suomessa on ollut pitkälle hyvinvointivaltion ja taustalla olevan julkisen organisaation varaan rakennettua ammatillista toimintaa. Hyvinvointivaltio on ollut työn määrittäjä ja valtuuttaja. Se on antanut työlle työn yleiset edellytykset. Sosiaalityötä on määrittänyt ja määrittää edelleen työn viimesijaisuus. Sosiaalityö nähdään osana ammatillista toimintaa, joka viimekädessä vastaa ihmisen selviytymisestä, toimeentulosta sekä toimintakyvystä yhteiskunnassa. Sosiaalityö tehdään vuorovaikutuksessa muiden viranomaisten kanssa ja sosiaalityöntekijä toimiikin useasti monimuotoisen viranomaisverkoston osana. (Vuorikoski 1999, 17–25.)

Sosiaalityön koulutusta edellyttävät kelpoisuusehdot luotiin 1980-luvulla. Koulutus muuttui samalla lähes kokonaan yliopistotasoiseksi. Laki sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista (272/2005) tuli voimaan 1.1.2008. Lain 3§ mukaan sosiaalityöntekijän tehtäviin kelpoisuusvaatimuksena on ylempi korkeakoulututkinto, johon sisältyy tai jonka lisäksi on suoritettu pääaineopinnot tai pääainetta vastaavat yliopistolliset opinnot sosiaalityössä. (Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2007: 18.)

Edellä tarkasteltujen tutkimusten valossa ei liene niin kummallista, että sosiaalityö ajatellaan usein naisten ammatiksi. Sosiaalityö on ollut aina, ennen ammatin vakiintumistakin, toisten ihmisten auttamista ja selviytymisen tukemista. Koulutuksen kehittyminen ja ammatin vakiintuminen yhteiskuntaamme on aiheuttanut sen, että sosiaalityön kenttä nähdään laaja-alaisemmin ja ammattimaisemmin.

2.1 Sosiaali- ja hoitotyön kulttuurinen vetovoimaisuus

Edellisessä luvussa olen käsitellyt sosiaalityön syntyä ja sen historiaa. Seuraavaksi tarkastelen sosiaalityön ammattia kulttuurisesta näkökulmasta. Tarkasteluni kohteena on sosiaalityön yhteiskunnallinen imago sekä sosiaalityön vetovoimaisuus oppialana ja ammattina. Tarkoituksena on myös tarkastella ammatteihin kohdistuvia mielikuvia ja stereotypioita sekä niiden syntyyn vaikuttaneita tekijöitä. Pohdin, mistä mielikuvat eri ammateista syntyvät ja kuinka ne vakiintuvat kulttuuriseksi tietovarannoksi? Tarkastelen yhteiskunnassa vallitsevia stereotypioita sekä niiden vaikutusta ammatinvalintaprosessiin. Lyhyesti myös määrittelen käsitteet mielikuva ja stereotypia. Luku käsittelee valitsevasti Ketolan ja Kevätsalon (1994) tekemää tutkimusta sosiaali- ja terveydenhuollon työstä.

Mielikuva määritellään suomen kielen sanakirjassa seuraavasti: ”Mielikuva on mieleen jäänyt vaikutelma jostakin, mielle”(Nurmi 1998, 578). Stereotypia määritellään puolestaan seuraavasti: ”(sairaalloisen) kaavamainen, samaa toistava käyttäytyminen”. Stereotyyppi: ”Kaavoihin kangistunut, kaavamainen asenne, käsitys, piirre ym.” (Nurmi 1998, 1015).

Sunnarborg (2007) on tutkinut uutispäälliköiden ja toimittajien mielikuvia sosiaalialasta. Tutkimus toteutettiin keväällä 2007 ja siinä haastatteluilla kartoitettiin vastaajien mielikuvia sekä omasta näkökulmasta että ammatin näkökulmasta. Tutkimuksessa oli 16 haastattelua. Tulokset olivat yhteneväisiä alan muiden tutkimusten kanssa. Sunnarborg tiivistää, että sosiaaliala nähdään tarpeellisenä ja tärkeänä, mutta silti alaa ei arvosteta esimerkiksi huonojen palkkojen ja ongelmakeskeisyyden takia. Sosiaalialalla on huono julkisuuskuva, koska negatiiviset uutiset ylittävät uutiskynnyksen helpommin. Tiedottaminen on usein salamyhkäistä eikä työntekijöiden näkemys tule esille vaitiolovelvollisuuden vuoksi. Alan hahmottumattomuus vaikuttaa myös julkisuuskuvaan. Sosiaalialasta ei tiedetä tarpeeksi ja esimerkiksi kela ja terveystyöpalvelut sekoitetaan helposti sosiaalialaan. Toimittajat toivoivat avoimuutta tiedottamiseen ja rohkeutta puhua vaikeistakin asioista. (Sunnarborg 2007, 2.)

Vuonna 1990 oli sosiaalialalla käytössä yhteensä 180 erilaista tehtävänimekettä. Viroista 93 % oli julkisella sektorilla. Henkilökunta oli ikärakenteeltaan jakautunut siten, että alle 30-vuotiaiden osuus oli vähentynyt ja yli 40-vuotiaiden osuus vastaavasti lisääntynyt. Miesten osuus oli ainoastaan 5 % ja suurin osa heistä oli erilaisissa hallinto- ja kiinteistöhuoltotehtävissä. Sosiaali- ja

terveydenhuollon työntekijäkunta on edelleen erittäin naisvoittoista ja korkeasti koulutettua. (Ketola & Kevätsalo 1994, 56.)

Tutkittaessa hoitoalalle pyrkiviä nuoria ovat Ketola ja Kevätsalo (1994) todenneet nuorten muodostavan eri lähteistä saamiensa tiedon ja kokemustensa perusteella itselleen mielikuvaa ammatista, jota he tavoittelevat. Mielikuva ammatista voi olla joko subjektiivinen tai objektiivinen. Subjektiivisella ammattikuvalla tarkoitetaan heijastusta todellisuudesta. Se sisältää omia mielikuvia ja mielikuvien ja todellisuuden yhteensulautumia. Tällä tarkoitetaan sitä, että todellisuus ja mielikuvat yhdistyvät pääsääntöisesti kokonaisuuksiksi ja välillä voi olla vaikea erottaa todellisuuden ja mielikuvan rajaa. Sand-Jecklin ja Schaffer (2006) ovat myös tutkineet sairaanhoitajien ammatinvalintaa ja todenneet mielikuvien olevan positiivisempia opiskelemaan hakevien nuorten keskuudessa kuin työtä tekevien. Tutkimuksen mukaan työtä halutaan tehdä, koska se koetaan yhteiskunnallisesti tärkeäksi ja antoisaksi.

Sairaanhoitajan ammattikuvaan liitetään ominaisuuksia kuten ihmisten ymmärtäminen, tunnollisuus ja kärsivällisyys. Auttamisen ajatellaan tuottavan tekijälleen iloa ja sairaanhoitajan sopeutuvan helposti muuttuviin olosuhteisiin. Empaattisuus, ammattitaitoisuus ja aktiivisuus näkyvät jokapäiväisessä työssä. (Ketola & Kevätsalo 1994, 56–103.) Tutkimusten valossa näyttäisi siltä, että sosiaalialalle pyrkivillä on tulevasta ammatistaan samanlaisia näkemyksiä kuin hoitoalalle pyrkiville. Sosiaalialalla on myös ihmisten parissa työskentelyä ja heidän auttamistaan. Näyttäisi siltä, että ihmiset jakaantuvat mielipiteidensä perusteella kahteen ryhmään. Ensimmäinen ryhmä koostuu heistä, joilla on subjektiivinen ammattikuva. He ihannoivat ja idealisoivat työtä. Tieto ammatin mahdollisuuksista ja rajoituksista ei välttämättä ole kovin laaja. Toinen ryhmä koostuu heistä, joilla on negatiivinen mielikuva ammatista. Mielikuvan on saattanut synnyttää esimerkiksi televisio tai lehtien kirjoitukset. Myöskään tämä ryhmä ei tiedä asiasta tarpeeksi. Tarvittaisiin enemmän käytännön työtä tekevien puheenvuoroja ja työn tunnetuksi tekemistä yhteiskunnassa.

Käytännön sairaanhoitotyötä tekevät korostavat, että työ kohdistuu ihmisiin, se on raskasta ja vaativaa sekä henkisesti että fyysisesti. Lisäksi työ vaatii käytännöllisyyttä. Se häiritsee perhe-elämää, koska työ on usein vuorotyötä. Henkilökuntaa on liian vähän ja paperityöt lisääntyvät vuosi vuodelta. Työ on vastuullista ja jatkuva itsensä kehittäminen koetaan vaativaksi. Myös epäselvä rooli koetaan ristiriitaiseksi. Voimaa hoitajat saavat kuitenkin työn pehmeistä arvoista, käytännönläheisyydestä sekä siitä että työssä on mahdollisuus valita tehtäviä, joissa ei vaadita suurta itsenäisyyttä. (Ketola & Kevätsalo 1994, 56–103.)

Huomattavan suuri osa työvoimasta sosiaali- ja terveydenhuollossa on korkeasti koulutettuja ja mm. koulutuksen ja työyhteisön vaikutuksesta ammattiinsa vahvasti sitoutuneita. Työvoiman muodostavat pääosin naiset, vaikkakin työhierarkian portaiden yläpäässä naisten osuus laskee. 1990-luvulla tehdyn laajan kyselyaineiston mukaan sosiaali- ja terveydenhuollon työntekijöistä suurempi osa kuin työntekijöistä keskimäärin vastasi työn olevan henkisesti ja fyysisesti raskasta sekä huonosti palkattua. Toisaalta työntekijät katsoivat työnsä olevan muita työntekijöitä yleisemmin mielenkiintoista. Työ koettiin yhteiskunnallisesti hyödylliseksi ja vastuulliseksi. Toisten auttaminen ja omien tavoitteiden saavuttaminen koettiin tärkeäksi. (Ketola & Kevätsalo 1994, 56–103.) Voisi siis ajatella, että työtä tehdään sen antoisuuden ja sisällön vuoksi. Työhön saattaa olla kutsumus. Sitä ei tehdä esimerkiksi rahan tai muiden arvostuksen tavoittelemisen takia.

Tehtyjen tutkimusten valossa näyttäisi siltä, että sosiaalityön vetovoimaisuustekijät ovat ihmisläheinen työ ja toisten ihmisten auttaminen. ”Hoiva-ammatteihin” näyttäisi hakeutuvan sellaisia henkilöitä, joille on työssä tärkeää juuri ihmisten parissa työskentely sekä muutoksen aikaansaaminen. Yhteiskunnallisesti merkittävä työ korostuu tämän ammattiryhmän motiiveissa.

2.2 Sosiaalityö mediassa

Tässä luvussa tarkastelen sosiaalityön julkisuuskuvaa ja sitä millaisena sosiaalityö näyttäytyy esimerkiksi mediassa. Yhdysvaltalaiset tutkijat Freeman ja Valentine (2004, 151–161) kirjoittavat, että elokuvissa sosiaalityöntekijä on kuvattu usein keski-ikäiseksi ja valkoihoiseksi naiseksi, joka työskentelee lastensuojelussa. Työntekijä on kuvauksissa useimmiten epäpätevä tai ainakin epämiellyttävä. Sosiaalityöntekijä keskittyy elokuvien kuvauksissa useimmiten negatiivisiin asioihin löytämättä asiakkaistaan mitään positiivista. Kyseisessä tutkimuksessa oli käytetty 47 elokuvaa vuosilta 1938–1998. Sosiaalityöntekijöiden ammattinimi tai koulutus jäi useimmiten hämärän peittoon. Elokuvissa työntekijät itse luonnehtivat ammattiaan epämääräisesti ja jopa väärillä termeillä. Sosiaalityöntekijä yhdistettiin useimmiten terapeuttiin tai psykologiin. (Freeman & Valentine 2004, 151–161.) Elokuvat, internet ja televisio vaikuttavat kaikki osaltaan nuorten mielikuviin ja asenteisiin. Onko internet syrjäyttänyt television mielikuvien muokkaajana?²

---

² Omasta tutkimusaineistostani käy ilmi, että nuoret käyttävät paljon internetiä tiedonhakuvälineenä. Internetin käytön laaja-alaisuus mahdollisuuksilla on sekä positiivisia että negatiivisia puolia. Internet saattaa opettaa käyttäjänsä suodattamaan haettua tietoa. Vaarana on se, että internetistä löydetty tieto hyväksytään varauksettomasti.

Yhdysvaltalainen Tower Kristine (2000, 575–585) käsittelee television uskottavuutta kansan keskuudessa. Tulosten mukaan varsinkin yhteiskunta-asemaltaan heikommassa asemassa olevilla on taipumusta uskoa televisiota enemmän kuin muita informaatiokanavia. (Tower, 2000; ref. Slowik & Paquette 1982, 250–254.) Suomalaisessa yhteiskunnassa luokkaerot eivät ole niin selviä kuin esimerkiksi muualla Euroopassa tai Yhdysvalloissa eikä siksi näitä tuloksia voi suoraan rinnastaa Suomeen. On kuitenkin huolestuttavaa, jos televisio nähdään luotettavana tietolähteenä. Toisaalta täytyy kuitenkin muistaa, että elokuvilla ja esimerkiksi uutisilla on erilainen asema ihmisten mielissä. Elokuvat toimivat ehkä enemmänkin mielikuvien ja asenteiden synnyttäjinä ja muokkaajina kuin suorana informaatiokanavana.

Henderson ja Franklin (2007) ovat tutkineet sosiaalityön esittämistapaa televisiossa Isossa-Britanniassa. Tutkimustulosten mukaan sosiaalityö kuvataan kahtiakoisesti. Toisaalta sosiaalityöntekijä kuvataan ystävälliseksi, sympaattiseksi ja hyväksi kuuntelijaksi. Samaan aikaan sosiaalityö kuitenkin kuvataan myös erittäin byrokraattiseksi ja yhteiskunnasta eristäytyneeksi ammatiksi. (Henderson & Franklin 2007, 133–153.) Myös Gibelman (2004) kirjoittaa artikkelissaan sosiaalityön negatiivisesta kuvaamisesta televisiossa. Gibelmanin (2004) viittaa artikkelissaan neljään sosiaalityötä käsittelevään televisiosarjaan. Televisiosarjat nimeltä ”Kate Brasher”, ”Norm” ja ”Judging Amy” ja ”East Side/West Side” käsittelevät kaikki tavalla tai toisella sosiaalityötä. Gibelmanin (2004) mukaan televisio vahvistaa sarjoillaan sosiaalityöntekijän epäammattimaista ja epäkunnioittavaa ammattikuvaa. Sarjat lähettävät viestiä, että sosiaalityötä voi tehdä kuka tahansa. Artikkelissa kritisoidaan myös sitä, että sosiaalityön koulutusta ei käsitellä missään sarjassa. Työntekijöiden koulutus ja pätevyys jää katsojalta täysin pimentoon. Poikkeuksena sosiaalityötä negatiivisesti tai epärealistisesti kuvaavista sarjoista on ”East Side/West Side”. Tässä sarjassa sosiaalityötä pyrittiin kuvaamaan realistisesti. Ironista kuitenkin on, että sitä esitettiin ainoastaan yksi tuotantokausi. Sarja ei ollut suosittu katsojien keskuudessa, jonka vuoksi sen esittäminen lopetettiin. (Gibelman 2004, 331–334.)

Sosiaalityön kuvausta mediassa on tutkittu vähän. Tässä luvussa on käsitelty muutamaa artikkelia siitä, miten sosiaalityö kuvataan televisiossa. Näiden artikkelien valossa näyttää siltä, että sosiaalityö kuvataan elokuvissa ja sarjoissa usein epärealistisesti tai negatiivisesti. Esimerkiksi televisiosarjoissa sosiaalityöntekijöiden koulutusta ei käsitellä, vaan katsojalle annetaan kuva, että sosiaalityötä voi tehdä kuka tahansa.

3 Ammatinvalinta ja ammatti-identiteetti

Tässä luvussa tarkastellaan ammatinvalintaa, ammatti-identiteettiä sekä ammatinvalintaprosessia. Aikaisempien tutkimusten perusteella tutustun prosesseihin, joita nuoret läpikäyvät miettiessään ammatinvalintaa. Kartoitan taustatekijöitä ja motiiveja, jotka saattavat vaikuttaa nuoren ammatinvalintaan. Tutkimusten kautta vertailen myös tyttöjä ja poikia keskenään siten, että tarkastellessani tehtyjä tutkimuksia käsittelem tyttöjä ja poikia omina kokonaisuuksinaan.³

Kanadalaisten Looker ja Thiessen (1999) tutkimuksen mukaan nuorten keskuudessa ja mielikuvissa ”naisten työt” ja ”miesten työt” nähdään edelleen erillisinä ja erilaisina. Naiset kokevat niin sanotut naisten työt mielekkäämpänä kuin miehet ja päinvastoin. Freeman ja Valentine (2004) toteavat tutkimuksessaan, että esimerkiksi sosiaalityöntekijä on usein kuvattu naiseksi. Usein nuorten mielikuvat työstä ovat syntyneet perheessä vanhempien ammattien kautta. Vanhempien ammateista löydetään usein myös ne piirteet, joita pidetään tärkeänä omassakin työssä. Kuitenkin harvoin nuoret haluavat suoraan seurata ammatinvalinnassaan vanhempiensa jalanjalkia. Vanhempien mielipiteet vaikuttavat siihen, millaisia ammatteja nuoret omalla kohdallaan miettivät itselleen. (Looker & Thiessen 1999, 225–254.)

Kanadalaiset tutkijat Thiessen ja Blasius (2002) korostavat, että ”luokkayhteiskunta” vaikuttaa edelleen myös nuorten keskuudessa. ”Työväenluokan” nuorilla on erilaiset odotukset tulevaisuuden ammatistaan kuin keskiluokan nuorilla. Keskiluokkaiset nuoret toivovat usein itselleen isiensä ammattia mieluummin kuin äitiensä ammattia. Nuoret keskiluokkaiset naiset eivät pidä kotiäitiyttä enää tavoiteltavana ammattina. He haluavat työn, joka on mielenkiintoista, palkitsevaa ja arvostettua. Työväenluokassa varsinkin naiset pitävät parhaimpana ammattina kotiäidin ammattia. Luokkien sisällä myös odotukset toiveammattista saattavat erota vahvasti toisistaan. Esimerkiksi työväenluokan naiset ovat erittäin kiinnostuneita kotiäidin työstä, mutta kokevat, että kotiäitinä olo ei tule olemaan koskaan heidän kohdallaan mahdollista. He olettavat tulevaisuuden ammattinsa olevan jotakin täysin muuta kuin kotiäitinä olo. (Thiessen & Blasius 2002, 49–78.)

Myös miehet ja naiset kokevat toistensa työn erilaiseksi. Varsinkin miehet väheksyvät helposti naisten ammatteja. Osaksi siitä syystä, että he ovat mielestään kiinnostuneita sellaisista asioista,

---

³ Tyttöjen ja poikien vertaileminen on mielekästä, koska tämän tutkimuksen aineistossa tytöt ja pojat erottuvat omiksi kannanottoryhmikseen.

joita ”naisten työ” ei heille tarjoa ja osaksi pelkästään siitä syystä että se on ”naisten työtä”. (Thiessen & Blasius 2002, 49–78.)

Kuten olen jo aiemmin todennut, ei kansainvälistä tutkimusta voi suoraan rinnastaa suomalaiseen yhteiskuntaan. Suomessa luokkaerot eivät nähdäkseni ole ylläkuvatulla tavalla selkeitä. Ilmainen koulutus takaa kaikille nuorille yhtäläisen mahdollisuuden kouluttautua ja opiskella. Erot ammatinvalintaan tulevat meillä jostain muualta kuin luokkaeroista tai yhteiskunnallisesta asemasta. Epäilemättä vanhempien ammatit vaikuttavat jonkin verran nuorten tulevaisuuden suunnitelmiin jo pelkästään siitä syystä, että nuoret näkevät jollakin tasolla vanhempiensa ammattien hyvät ja huonot puolet. Nykypäivänä työläisvanhempien lapset voivat ihan yhtä hyvin olla itsekin työläisiä tai sitten korkeasti koulutettuja.

Thiessen ja Blasius (2002) esittelevät tutkimuksessaan nuorten mielikuvia työstä. He haastattelivat kasvotusten 1,209 17-vuotiasta nuorta. Tarkoituksena on selvittää nuorten suuntautumista ja odotuksia tulevaisuuden ammatista. Tulosten mukaan mielikuvat työstä ovat sosiaalisesti jakautuneita. Isän ammatin sosiaalinen asema on usein vahvimpana vaikuttavana tekijänä nuorten mielikuvissa. Isän ammatin jälkeen vahvimpana vaikuttajana oli äidin ammatti ja sen jälkeen oma tulevaisuuden toiveammatti. Tämän tutkimuksen mukaan näyttäisi siltä, että työväen- ja keskiluokan nuoret pitävät työväen luokan töitä vähemmän houkuttelevina kuin keskiluokan töitä. (Thiessen & Blasius 2002, 49–78.)

Kanadalaista tutkimusta tarkasteltaessa näyttäisi siltä, että sosiaalinen luokka-asema ei ole merkittävässä roolissa nuorten miettiessä omaa tulevaisuuden ammattiaan. Tutkimuksen mukaan sillä ei ollut mitään merkitystä nuorelle. Kun likainen, vaarallinen ja tylsä työ jätettiin pois laskuista, on nuorten näkemykset tulevaisuuden ammatistaan erittäin homogeenisia. Nuoret yksinkertaisesti olettavat tekevänsä työtä, jonka voisi assosoida keskiluokkaisen miehen ammatiksi. Molemmat sukupuolet jäsensivät odotuksiaan tulevasta työstään hyvin eri tavalla siitä, miten he näkivät vanhempiensa ammatit. Pojat erottelivat itsensä työistä. Pojat eivät kokeneet perinteisiä ”naisten töitä” houkuttelevaksi vaihtoehdoksi itselleen. Tämän tutkimuksen perusteella näyttäisi siltä, että tutkimukseen osallistuneiden nuorten mielestä isien ammatti ja ammatin sosiaalinen asema oli vahvimpana vaikuttavana tekijänä nuorten mielikuvissa. ”Miesten työt” jaetaan myös helpommin houkutteleviin ja vähemmän houkutteleviin töihin. Tämä johtuu ilmeisesti siitä, että miesten katsotaan usein tekevän sekä parhaita että pahimpia töitä. Tutkimus kiinnittää huomiota myös siihen, että nuoret naiset torjuvat helpommin sellaisen työn, joka olisi likaista,

mutta näkevät kotiäidin työn taas houkuttelevana. Miehet eivät puolestaan torju likaista työtä, mutta eivät pidä kotiäidin työtä ollenkaan houkuttelevana. (Thiessen & Blasius 2002, 49–78.)

Ranskassa, Yhdysvalloissa ja Iso-Britanniassa yleinen mielipide esimerkiksi opettajista on juurtunut tiukasti sosiaalisen, poliittisen ja kulttuurisen asenteiden kontekstiin. Asenteiden muuttuessa vaikutus näkyy myös opettajiin kohdistuvissa mielikuvissa. Muutosta on tapahtunut viimeisen 30 vuoden aikana eniten Ranskassa ja Isossa-Britanniassa, mutta myös jonkin verran Yhdysvalloissa. Muutosta voidaan selittää opettajien koulutuksella ja yhteistyöllä yliopistojen kanssa. Esimerkiksi Ranskassa ala-asteen opettajien koulutus oli vielä kolmekymmentä vuotta sitten täysin yliopiston ulkopuolella. Myös ammattinimikkeillä ja sanoilla tuntuu olevan suuri vaikutus mielikuviin ja niiden syntyyn. Sanoilla opettaja ja yliopisto on kaikissa esimerkkimaissa hieman erilainen merkitys. Kuitenkin sana yliopisto on erittäin voimakas sana ja tuo yleensä positiivisia mielikuvia ihmisille. Liitettäessä sana ”yliopisto” yhteistyöhön sanan ”opettaja” kanssa voidaan oppia paljon uutta. (Judge 1995, 213–253.) Kuinka paljon pelkkä ammattinimike luo jo mielikuvia ihmisille?

3.1 Ammatti-identiteetin tunnuspiirteet

”Ammatillisella identiteetillä ymmärretään elämänsisältönsä perustuvaa käsitystä itsestä ammatillisena toimijana: millaiseksi ihminen ymmärtää itsensä tarkasteluhetkellä suhteessa työhön ja ammatillisuuteen sekä millaiseksi hän työssään ja ammatissaan haluaa tulla” (Eteläpelto & Onnismaa 2006, 26).

Ammatti-identiteettiä tutkittaessa keskeistä on sen suhde ihmisen minäkäsitykseen, eli kokonaisvaltaiseen identiteettiin (Kero 2007, 5). Suomen kielen sanakirjassa identiteetti taas määritellään seuraavasti; ”identtisyys, samuus, yhtäläisyys, henkilöllisyys, psyykkinen persoonallisuus” (Nurmi 1998, 242). Alla olevassa luvussa perehdytään identiteetin käsitteeseen ja sen ulottuvuuksiin.

Honkonen (1992) kirjoittaa ammatillisesta sosialisatiosta. Ammatillisella sosialisatiolla tarkoitetaan ammattiryhmään liittymistä sekä ammatillisen kulttuurin ja ammattiroolin omaksumista. Ammatillinen sosialisatio jaetaan yleensä kolmeen vaiheeseen. Esisosisaatio merkitsee henkilön aikaisempaa elämänsisältöä. Siihen sisältyy ammatinvalintaan vaikuttaneet syyt. Toinen vaihe on muodollinen koulutus. Muodollisella koulutuksella tarkoitetaan esimerkiksi

ammattillista koulutusta juuri tiettyyn ammattiin. Kolmas vaihe on ammatissa toimiminen. Tällä tarkoitetaan ammatin harjoittamista, ammatissa kehittymistä sekä uralla etenemistä. Kaikki ammatillisen socialisaation vaiheet ovat toisilleen tärkeitä. Edellisessä vaiheessa käsitellyt asiat vaikuttavat aina seuraavaan vaiheeseen. Vaiheet ovat merkityksellisiä myös siitä syystä, että seuraavassa vaiheessa ei pelkästään opita lisää, vaan vanhoista ja toimimattomista käytännöistä luovutaan. Ammatillisen socialisaation tavoitteena on siis sekä uuden oppiminen että vanhan poisoppiminen. (Honkonen 1992, 29–32.) Honkonen (1992) kirjoittaa, että tavallaan ihminen socialistuu ammattiinsa jo ennen kuin hän tekee varsinaista päätöstä ammatistaan. Socialisaation prosessi alkaa kuitenkin varsinaisesti vasta ammatinvalinta päätöksestä.

Yksilön identiteetti on modernismin käsityksen mukaan ollut suhteellisen vakaa ja yhtenäinen. Jälkmodernismin myötä käsitys on kuitenkin muuttunut. Identiteetti nähdään nyt enemmän pirstaleisena ja tilanteesta toiseen muuttavana. (Eteläpelto & Onnismaa 2006, s.26.) Hall (1999) toteaa, että identiteetti ei ole niin läpinäkyvä ja ongelmaton kuin yleensä ajatellaan. Se tulisi ymmärtää ”tuotannoksi”, joka ei ole koskaan valmis, vaan aina prosessissa. Hall kirjoittaa kolmesta eri identiteetti käsityksestä. Ensimmäinen käsitys on valistuksen subjekti. se perustuu käsitykseen, jossa ihminen on ”keskuksen” omaava, täysin yhtenäinen yksilö. Yksilö on varustettu järjellä, tietoisuudella sekä toimintakyvyllä. Ihmisen ”keskus” koostuu sisäisestä ytimestä, joka saa alkunsa ihmisen syntymästä. Minän olemuksellinen keskus on yhtä kuin ihmisen identiteetti. Toinen käsitys, sosiologinen subjekti perustuu puolestaan siihen, että identiteetti muodostuu minän ja yhteiskunnan vuorovaikutuksessa. Subjektilla on sisäinen ydin, joka on ”tosi minä”. ”Tosi minä” muovautuu jatkuvassa vuoropuhelussa kulttuuristen maailmojen ja niiden tarjoamien identiteettien kanssa. Sosiologisella subjektilla koettiin aiemmin olevan yhtenäinen ja vakaa identiteetti. Nyt siitä on kuitenkin tullut pirstoutunut; Se ei enää koostu yhdestä vaan useasta identiteetistä. Identiteetit saattavat olla joskus ristiriidassa keskenään tai yhteensopimattomia toistensa kanssa. kolmas käsitys, postmoderni subjekti perustuu käsitykseen, että yksilöllä ei ole kiinteää, olemuksellista tai pysyvää identiteettiä. Identiteetti muokkautuu jatkuvasti suhteessa niihin tapoihin, joilla meitä representoidaan ympäröivissä kulttuurissa järjestelmissä. Postmodernin subjektin käsityksessä identiteetti on historiallisesti, ei biologisesti, määrittynyt. Tämä tarkoittaa sitä, että subjekti ottaa eri identiteettejä eri aikoina. Identiteetit eivät muodostu eheäksi kokonaisuudeksi minän ympärille vaan sisällämme vallitsee toistensa kanssa ristiriitaisia identiteettejä. Tässä käsityksessä täysin yhdenmukainen ja varma identiteetti on fantasiaa. (Hall 1999, 19–23.)

Nuoren identiteetin muodostumisessa yksi keskeisistä osatekijöistä on tuleva ammatti ja ammatillinen sitoutuminen. Ammatinvalinnan kehitysteoriat mainitsevat yleisesti kaksi kehitystehtävää, jotka edeltävät nuoren ammatinvalintaa koskevaa päätöksentekoa. Nämä ovat ammatillinen eksploraatio ja sitoutuminen. Yhdysvaltalainen ammatinvalintateoreetikko Donald E. Super määrittelee minäkuvan siksi erityistyyliseksi, jonka mukaan yksilö tutkiskelee ja arvioi itseään. Tämän havainnoinnin ja arvioinnin piiriin kuuluvat omat fyysiset ominaisuudet, kyvyt, arvostukset sekä pitkäaikaiset tavoitteet. Nuori hankkii aktiivisesti tietoja ja kokemuksia työelämästä ja eri ammanteista. Hän pyrkii peilaamaan omaa minäkuvaansa ammattien maailmaan ja tämän tutkiskelun tuloksena sitoutuu joihinkin ammatillisiin valintoihin. (Nummenmaa 1989, 49.)

Ammatti-identiteetti määritellään siten, että sillä tarkoitetaan niitä ominaisuuksia, piirteitä ja tunnuksia, jotka ilmentävät työntekijän samaistumista ammattiin. Tällainen määrittely asettaa identiteetin muodostumiselle joitakin kriteerejä. Näitä kriteerejä tarkastellaan objektiivisista ja subjektiivisista lähtökohdista käsin. Objektiivisilla lähtökohdilla tarkoitetaan sitä, että ammatin johon samaistuu, on oltava tunnistettu. Sen tulee olla selkiytynyt yhteiskunnalliselta merkitykseltään, tavoitteiltaan ja tehtäviltään sekä vastuultaan ja velvollisuuksiltaan. Ammatilla on myös oltava ominaisuuksia, piirteitä, tunnuksia, jotka erottavat sen toisista ammanteista. (Räty 1987, 128.)

Subjektiiviset lähtökohdat puolestaan tarkoittavat sitä, että ammatti-identiteetissä on kysymys henkilön samaistumisesta ammattiin. Näin ollen identiteetti on luonteeltaan yksilöllinen. Samaistumisella tarkoitetaan sitä, että henkilö pitää omasta työstään. Työ antaa hänen elämäänsä sisältöä, hän on tyytyväinen tekemäänsä valintaan ja siihen miten se vaikuttaa hänen koko elämäänsä. Vahvaan ammatti-identiteettiin kuuluu solidaarisuus ja halu kehittyä ja edetä työssä ja työpaikalla Oman työn myönteinen esiintuominen nähdään myös vahvana ammatti-identiteetin osana. (Räty 1987, 128.)

Ammatti-identiteetillä on sekä ulkoiset että sisäiset tunnusmerkit. Ulkoiset tunnusmerkit liittyvät usein pukeutumiseen. Esimerkiksi poliisin uniformu on yleisesti tunnistettu. Tärkein tunnus on kuitenkin ammatin nimi, joka muotoutuu käytössä ja ammatin vakiintuessa. Ammatti-identiteetin sisäiset tunnusmerkit puolestaan ovat esimerkiksi ammattietiikka tai rooli, julkilausuttu tai henkilökohtaisesti sisäistetty periaate, käyttäytymissääntö ja tapa. (Räty 1987, 128–137.)

Yhteiskunnassa työ ja työn vaatimukset muuttuvat jatkuvasti. Työelämän käytännöt sekä tehdyt tutkimukset osoittavat, että työntekijän käsitykset itsestä suhteessa työhön ja ammattiin ovat entistä tärkeämpiä. Vahva ammatti-identiteetti on nähty työlle tärkeäksi osaksi ja voimavaraksi. Työelämässä korostuva moniammatillisuus, jaettu asiantuntijuus sekä uusiutuminen ovat kuitenkin vastakkaisia seikkoja pysyvälle ja vahvalle ammatti-identiteetille. Työelämässä jatkuva ammatillisen identiteetin rakentaminen ja oman osaamisen uudelleenmäärittely on haaste, joka koskettaa monia työntekijöitä. Työelämän tarjoamat resurssit työssä oppimiseen ja sosiaaliseen tukeen ovat tärkeitä. Työntekijä kokee voimattomuutta ja uupumista jos työelämä ei tarjoa näihin osa-alueisiin tarvittavia välineitä. Pahimmillaan sitoutuminen työhön ja ammatillinen identiteetti voivat heiketä. (Eteläpelto & Onnismaa 2006, 26–43.)

Nuorten aikuistumista ja koulusta työelämään siirtymistä on kuvattu varsinkin brittiläisessä kirjallisuudessa transition-käsitteellä. Sen avulla on havainnoitu ja problematisoitu nuorten yhä monitasoisemmaksi ja epävarmemmaksi käyvää kasvuprosessia. Transition-käsite tai ”siirtyminen”, kuten sitä kutsutaan, pohjautuu ajatukseen, että nuoret siirtyvät nuoruudesta aikuisuuteen tiettyjen instituutioiden välityksellä. Keskeisimmät siirtymiset ovat työmarkkinoille tulo, kotoa lähteminen ja perheen perustaminen. Siirtymisen päämääränä on aikuisuuden ja itsenäisyyden saavuttaminen. Keskeinen nuorten elämänvaiheita jäsentävä väline on työuran käsite. Sen avulla voidaan kokonaisvaltaisesti arvioida nuorten erilaisia asemia ja reittejä koulutuksen ja työelämän välimaastossa. (Nyyssölä & Pajala 1999, 10–41.)

Nuoret kohtaavat riskiyhteiskunnan paljolti elämänvaiheiden reunakohdissa tehtävien valintojen kautta (Roberts 1995, 117). Ne koskevat esimerkiksi opiskelualaa, oppilaitosta, työpaikkaa, työsuhteen muotoa, asuinpaikan vaihtoa sekä ylipäättään valintaa työhön menon, opiskelun ja työttömyyden välillä. Aikaisemmin valintojen tekeminen oli helpompaa koska vaihtoehtojen ”tuotto” (palkkaus, status sekä työllistymis- ja urakehitysmahdollisuudet) olivat varsin tarkkaan ennakoitavissa. Riskiyhteiskunnassa harva ammatti tai koulutus takaa varman työllisyyden tai hyvän palkkatason. (Nyyssölä & Pajala 1999, 41.)

Sosiaalityöntekijän ammattinimi johtaa helposti asenteellisuuteen sen sisällön huonon tuntemisen vuoksi. Esimerkiksi kerätessäni tutkimusaineistoani eräs oppilas yhdisti puheessaan sosiaalityöntekijän luukun takana istuvaksi ”sosiaalityöntekijäksi”, koska se oli ainoa käsitys joka hänellä sosiaalityöntekijöistä oli. Nimi osana ammatti-identiteettiä, ei aina ole välttämättä pelkästään positiivinen asia.

3.2 Uravalinta prosessina

Ammatilliset valinnat ovat seurausta päätösten sarjasta, johon vaikuttavat henkilön yksilölliset suuntaukset, vahva halu sekä sosiaaliset tekijät. (Dimaki & Kaminioti & Kostaki & Psarakis & Tsourti 2005, 432). Myös rakenteelliset tekijät vaikuttavat ammatinvalintaprosessiin eikä kyse ole aina pelkästään henkilön omista valinnoista. Kelan ohjeistuksen mukaan työmarkkinatukea voidaan maksaa 18–24 vuotiaille hakijoille vain jos hän ei ole kieltäytynyt työvoimatoimiston tarjoamasta työstä tai koulutuksesta eikä ole jättänyt hakeutumatta hänelle soveltuvaan koulutukseen. (Työmarkkinatuen hakuopas).

Helsingin Sanomat (2004) teetti Suomen Gallupilla kyselyn nuorten haaveammateista. Kysely toteutettiin päivälukioiden abiturienteilla. Tytöillä haaveammatteja ovat opettajat, psykologit ja sosiaalityöntekijät. Poikien haaveammatteja ovat tekniset ammatit kuten diplomi-insinööri, insinööri ja teknikko. Kyselyn mukaan tytöillä ja pojilla on hyvin erilaiset toiveammatit. Ylivoimaisesti eniten ammatinvalintaan vaikutti kiinnostus ammattia kohtaan tai kutsumus. Yli 70 % ilmoitti kutsumuksen tärkeimmäksi tekijäksi. Perinteinen suosikkiammatti kuten lääkäri ei enää sijoittunut listan kärkeen. Toimittajan, poliisin ja sosiaalityöntekijän ammatit voittivat perinteisesti korkean statuksen omaavan lakimiehen ammatin. (Helsingin Sanomat, 2004.) Tämä tutkimus tukee käsitystä siitä, että tyttöjen ja poikien ammatit tosiaan vaihtelevat paljon ja tytöt suuntautuvat edelleen perinteisille ”naisten aloille”. Kyseisen tutkimuksen valossa näyttää siltä, että myös sosiaalityöntekijän ammatti on nostanut suosiotaan nuorten naisten keskuudessa.

Niemelä (1999) on tutkinut väitöskirjassaan teologiseen tiedekuntaan pyrkivien uravalintamotiiveja ja ammatillista suuntautumista. Uravalinnan motiiveilla tarkoitetaan syitä, joita pyrkijä esittää uravalinnalleen ja joiden perusteella pyrkijä katsoo päätyneensä koulutusalan valintaan. Tutkimuksen mukaan teologiseen tiedekuntaan hakeutumisen motiivi voi olla kutsumuksellinen, tieteellinen tai ulkoinen motivaatio-orientaatio. Taustalla olevia tekijöitä on kuitenkin auttaminen, itsensä toteuttaminen ja tieteellinen motiivi. Ammattitavoitteet saattavat olla uravalinnassa täysin toisarvoisia. Opiskelemaan pyrkijä saattaa olla hyvinkin epä tietoinen siitä, mihin ammattiin valitsemallaan koulutuksella tähtäisi. (Niemelä 1999, 231–232.) Tutkimusten perusteella voisi ajatella, että myös sosiaalityötä lukemaan hakevilla opiskelijoilla motiivit ovat hyvin samankaltaisia kuin teologiaa lukemaan hakevilla.

Kangasniemi (2005) on tehnyt Pro gradu-tutkielman aiheesta ammattina sosiaalityöntekijä. Hän tutki Tampereen yliopiston ensimmäisen vuoden sosiaalityönopiskelijoiden mielikuvia tulevasta ammatistaan. Aineisto on kerätty avoimella kyselylomakkeella ja viidellä teemahaastattelulla. Tutkimuksesta käy ilmi, että opiskelijat olivat tyytyväisiä ammatinvalintaansa ja halusivat ensisijaisesti opiskella sosiaalityötä. Osa tutkimukseen osallistuneista kertoi, että oli hakenut lukemaan sosiaalityötä, koska sitä oli helpompi päästä lukemaan kuin esimerkiksi psykologiaa. Tämä on ristiriidassa sen asian kanssa, että opiskelijat olivat kertoneet olevansa tyytyväisiä pääainevalintaansa. (Kangasniemi, 2005.) Myös Niemelä (1999) kirjoittaa väitöskirjassaan tästä ilmiöstä. Osa teologiaa opiskelemaan pyrkineistä haluaa vain varmistaa opiskelupaikan jostakin oppilaitoksesta.⁴

Kangasniemen tutkimuskohteena olevat opiskelijat ilmaisevat myös selkeästi opiskelevansa alaa, koska kuuluvat sosiaalialalle tai koska se on heille kutsumusammatti. Tutkimuksen mukaan raha on harvoin motiivi sosiaalityön tekemiselle siitä yksinkertaisesta syystä että sosiaalityön tekemisestä maksetaan huonosti palkkaa. Kutsumus ammattiin, halu auttaa toisia ja käytännönläheisyys nousivat vahvimpiina motiiveina sosiaalityön opiskelulle. (Kangasniemi 2005, 23–25.)

Sairaanhoitajien ammatinvalintaa ja uravalintaa käsittelevässä artikkelissa Sand-Jecklin ja Schaffer (2006) erittelevät ammatinvalintaan vaikuttaneita tekijöitä sekä pohtivat tyytyväisyyttä tehtyihin valintoihin. Suurin osa kyseiseen tutkimukseen osallistuneista opiskelijoista oli ilmoittanut ammatinvalintansa motiiviksi halun auttaa muita ja tilaisuuden tehdä työtä, jonka avulla voisi muuttaa asioita. Toiseksi suurin motiivi ammatinvalinnalle oli, että opiskelijoilla oli henkilökohtainen positiivinen kokemus alan ammattilaisista. Yleisesti ottaen tutkimukseen osallistujat olivat päätyneet koulutukseen epätitekkäin aikein. Monella tutkimukseen osallistuneista oli selvä ja tarkka urasuunnitelma mielessään. Opiskelijat myös näkivät alan, ainakin opintojen alussa, erittäin positiivisessa valossa. Opiskelijat olivat tietoisia siitä, että julkinen mielipide hoitajista oli negatiivinen. Negatiivisen maineen suurin aiheuttaja oli opiskelijoiden mielestä media. Opiskelijat kokivatkin mediakuvan muuttamisen tärkeäksi tehtäväksi. Ensimmäisen käytännön

---

⁴ Sosiaalityöllä on sellainen maine, että sitä on helppo päästä opiskelemaan yliopistoon. Tämä on käynyt ilmi arkipäiväisissä keskusteluissa muiden opiskelijoiden kanssa. Tätä havaintoa tukevat myönteiset tilastot. Tampereen yliopiston internet sivujen mukaan vuonna 2007 ensisijaisesti sosiaalityötä haki opiskelemaan 326 hakijaa, joista 245 osallistui pääsykokeeseen. 245 pääsykokeeseen osallistujasta hyväksytyjä oli yli 21 %. Ensisijaisesti psykologiaa samana vuonna lukemaan haki 606 hakijaa, joista 488 osallistui pääsykokeeseen. Hyväksytyjä oli noin 11 %. Ensisijaisesti hallintotiedettä opiskelemaan haki 192 opiskelijaa, joista 129 osallistui pääsykokeeseen. Heistä noin 17 % hyväksyttiin. (Tampereen yliopiston opiskelijavalinnat 2007.)

harjoittelun jälkeen opiskelijat kokivat näkemyksensä työstä muuttuneen, koska ymmärsivät nyt paremmin hoitajien työn luonnetta ja monimutkaisuutta. He olivat myös nähneet kuinka vaativaa ja raskasta hoitajien työ oli. (Sand-Jecklin & Schaffer 2006, 130–135.)

Halukkuutta hakeutua sosiaali- ja terveydenhuoltoalan koulutukseen ja ammatteihin on pyritty selittämään kahdella tavalla. Ensimmäinen tulkintamalli on se, että sosiaali- ja terveystalalle hakeutuvat ovat erityisen kiinnostuneita ihmissuhdetyöstä. Toinen tulkintamalli on ammattikunnan naisvaltaisuus. Hoivatyön katsotaan olevan samankaltaista kuin perheen sisällä tapahtuva työ ja se tuo tekijälleen turvallisuutta ja hallinnan tunnetta. Uusimpien tulkintojen mukaan hoivatyö saattaa tarjota alalle suuntautuneelle lupauksen paremmasta yhteiskunnasta: Odotuksen lämmöstä ja ihmisten välisten kontaktien arvokkuudesta. Työn ajatellaan tarjoavan henkilökohtaisen kokemuksen luottamuksellisesta asiakassuhteesta markkinatalouden kovuuden, tieteellisyyden ja elämän osittumisen sijaan. Yksi tulkinta on, että hoivatyö tarjoaa työntekijälle naisnäkökulmaisen mielikuvamaailman, jossa työntekijällä olisi mahdollisuus etsiä ratkaisuja asiakkaan kanssa arkielämän ongelmiin. (Ketola & Kevätsalo 1994, 56–103.)

Kiinalaisten maahanmuuttajanuorten uravalinnasta Amerikassa (2007) todetaan, että nuorten uravalintaan vaikuttaa monet eri tekijät. Kiinalaiset nuoret pohtivat tulevaa uraansa ja ammatinvalintaansa paljon ja se herättää monenlaisia tunteita. Uravalintaprosessi aiheuttaa pelkoa, jännitystä, huolestuneisuutta ja paineita. Osa kuvaa prosessin vaikeutta sillä, että mielipide vaihtuu joka päivä. Yhtenä päivänä halutaan tulla opettajaksi ja toisena insinööriksi. Joillekin uravalinta ja sen miettiminen on yksinkertaisesti vain vaikeaa. He eivät osaa päättää mitä haluaisivat tehdä tulevaisuudessa. Vanhempien toiveita ja mielipiteitä kuunnellaan. Tutkimuksen nuoret kokevat perheensä perinteisiksi kiinalaisiksi perheiksi ja kokevat paineet ja odotukset urasta ja akateemisesta koulutuksesta tulevan perheeltään. Vanhemmilla ei ole nuorten mielestä pelkästään korkeita odotuksia vaan vanhemmat toivovat nuoren valitsevan itselleen sellaisen ammatin, joka on kiinalaisten yhteiskunnassa korkealle arvostettu. Tällaisia ammatteja on esimerkiksi lääkäri, opettaja tai insinööri. (Okubo & Yeh & Lin & Fujita & Shea 2007, 440–449.)

Tutkimuksen mukaan näyttää myös siltä, että nuoria rohkaistaan eri ammatteihin heidän sukupuolensa mukaan. Vanhemmilla on tytöille ja pojille erilaiset odotukset. Tutkimuksen pienen otoksen takia tulosta ei kuitenkaan voida yleistää kaikkiin kiinalaisiin nuoriin eikä sitä varsinkaan voi verrata suoraan suomalaiseen yhteiskuntaan. Erikoista tutkimustuloksissa on, että kaikki nuoret keskustelevat uravalinnoistaan joko vanhempiensa, ystäviensä tai sellaisten ihmisten kanssa, johon

he saattavat luottaa ja joilta on saatavissa tukea ja ohjausta. Koulun henkilökuntaa ei kukaan nuori kuitenkaan maininnut tähän verkostoon kuuluvaksi. (Okubo ym. 2007, 440–449.)

Tutkimus kreikkalaisten nuorten koulutuksellisista ja ammatillisista mieltymyksistä toteutettiin vuonna 2000 ja siihen vastasi 455 oppilasta. Tutkimuksen mukaan nuorten koulutuspaikan ja koulutustason valintaan vaikuttaa vahvasti vanhempien koulutustaso, erityisesti isän koulutustaso. Tätä tutkimustulosta tukee muutkin aiheesta tehdyt tutkimukset. (katso Thiessen & Blasius, 2002.) Ammatinvalintaan vaikuttaa vahvasti perheen taloudellinen tilanne sekä koulumenestys. Tässä tutkimuksessa korkean tulotason omaavan perheen nuorilla on eniten vaikeuksia valita tulevaisuuden ammattiaan tai koulutusta. Tutkimukseen osallistuneista 95,8 % on päättänyt jatkaa opiskelua lukion jälkeen. Suuri osa nuorista, 63,9 % kertoi valinneensa tulevaisuuden ammattinsa ja suunnitteli koulutuksensa sen mukaan. Perhe ilmoitetaan suurimmaksi vaikuttajaksi uravalintaa tehtäessä, mutta 41 % tutkimukseen osallistuneista kertoi päätöksen olevan täysin heidän omansa. Merkittävää on, että mitä korkeammat arvosanat nuorella koulusta oli sitä enemmän vanhempien ja sukulaisten mielipiteet vaikuttavat ja oman henkilökohtaisen päätöksen merkitys vastaavasti vähenee. (Dimaki & Kaminioti & Kostaki & Psarakis & Tsourti 2005, 432–446.)

Tutkimuksessa tarkastellaan myös kreikkalaisten nuorten ammatillisia mieltymyksiä sukupuolen mukaan. Näyttää siltä, että tytöt ovat työntyneet perinteisille miesten aloille ja ovat halukkaita tekemään myös miesten töitä, kun taas pojat eivät ole edelleenkään kiinnostuneita naisten töistä. Ammatinvalintaan vaikuttaa se, kuinka hyvin se vastaa nuoren mielenkiinnon kohteita ja kuinka hyvin palkattua se on. Toivotuin piirre työssä on vapaus persoonalliseen ilmaisuun ja tyydytyksen saamiseen tehdystä työstä. Tytöt ja pojat eroavat kuitenkin tässä merkittävästi. Pojilla suurin vaatimus on korkea rahallinen korvaus tehdystä työstä, kun taas tytöt arvostavat korkeammalle vapautta luovaan itsensä ilmaisuun. Eroa syntyy myös valittujen koulutusalojen perusteella. Ne opiskelijat, jotka valitsivat koulutusalakseen sosiaalitieteet tai luonnontieteet arvostavat luovuutta työssä enemmän kun taas ne, jotka ovat valinneet koulutusalakseen teknologian tai teknisen alan kokevat tärkeämmäksi palkan ja taloudellisen puolen. (Dimaki ym. 2005, 432–446.)

4 Laadullisen asennetutkimuksen tutkimusasetelma

4.1 Tutkimuskysymykset ja eläytymiskertomusten kerääminen

Tutkielmani tavoite on kartoittaa lukiolaisten mielikuvia sosiaalityöstä kehyskertomusten kautta tarkasteltuna. Tarinoiden avulla etsin niitä perusteluja, joita lukiolaiset käyttävät kirjoittaessaan sosiaalityön vetovoimaisuudesta tai sen puutteesta. Metodina aineistoni analyysissä käytän laadullista asennetutkimusta. Laadullisella asennetutkimuksella ryhmittelen kannanottoja ja niissä esiintyviä perusteluja. Esiintyvistä argumentaatioista muodostan kolme kannanottoryhmää. Luokittelen aineistosta eri kannanottoryhmien eniten käyttämiä perusteluja sosiaalityön vetovoimaisuudesta ja muodostan niistä omat ryhmänsä. Näitä ryhmiä havainnollistan kuvioilla.

Tutkimuskysymykseni ovat:

1. Millaisia mielikuvia lukiolaisilla on sosiaalityöstä tarinoiden kautta katsottuna?
2. Millaisia perusteluja lukiolaiset käyttävät tarinoissaan pohtiessaan sosiaalityön vetovoimaisuutta?

Tutkimukseni on laadullinen ja tutkimuskysymykseni perustuvat tarinoiden kautta välittyvään tietoon. Laaja aineistoni on kuitenkin mahdollistanut laadullisen tarkastelun lisäksi jonkin verran määrällistä tarkastelua. Määrällistä tarkastelua olen hyödyntänyt eri kannanottoryhmien yleisimpien perusteluiden havainnoinnissa.

4.2 Eläytymiskertomusten kerääminen

Käytin aineistoni keruussa eläytymismenetelmän sovellusta. Eläytymismenetelmällä tarkoitetaan lyhyiden tarinoiden kirjoittamista tutkijan antamien ohjeiden mukaan. Eläytymismenetelmälle on tyypillistä variointi, jossa samasta peruskehyskertomuksesta on ainakin kaksi versiota. Versiot eroavat toisistaan joltakin keskeiseltä kohdalta ja tutkijan tehtävänä on selvittää, miten se vaikuttaa tarinaan. (Eskola 1998, 5-10.)

Alkujaan eläytymismenetelmän käytössä erotettiin kaksi päävaihtoehtoa: active role –playing ja passive role-playing. Aktiivisessa vaihtoehdossa henkilöille kuvataan joku tilanne, johon he eläytyvät ja jonka he esittävät roolileikin avulla. Passiivisessa vaihtoehdossa henkilöille kuvataan myös joku tilanne, mutta puitteet ja eläytyminen tapahtuu kirjallisesti. (Eskola 1997; ref. Ginsburg 1979, 123.)

Minulla oli käytössäni ainoastaan yhdenlainen kehyskertomus, josta kaikki tutkimukseen osallistujat kirjoittivat. Käytin siis passiivista eläytymismenetelmää. Aineistoa analysoidessani huomasin aineistoni hankaluuden. Aloin epäillä oliko sittenkään paras tapa kerätä aineisto tällä tavalla. Mietin millä pystyn arvioimaan aineistoni luotettavuutta? Eskolan (1998) mukaan kuitenkin ihmisen kokemukset ja ideat piilevät juuri heidän tarinoissaan. Tällaisia tarinoita analysoimalla saamme selville juuri sellaista tietoa mitä emme muuten välttämättä löytäisi. (Eskola 1998, 5-10.)

Tarkoitukseni oli kerätä aineisto lukion kolmannen luokan oppilailta. Tämä siitä syystä, että lukion ollessa loppusuoralla ajatukset pyörivät jo tulevaisuudessa ja siinä mitä tehdä lukion jälkeen. Käytännössä valinta ei kuitenkaan onnistunut suunnitelman mukaan. Onnistuin tavoittamaan lukion kolmannen luokan oppilaat ainoastaan yhdestä tutkimukseeni osallistuvasta lukiosta, loput olivat pääsääntöisesti lukion toisen luokan oppilaita.

Oppilaat kirjoittivat minulle aineen siitä, millaista sosiaalityö on heidän kuvitelmissaan. Missä he ovat sitä opiskelleet ja voisivatko he kuvitella oikeasti olevansa sosiaalityöntekijöitä tulevaisuudessa. Annoin opiskelijoille johdannon aineeseen. Jaoin jokaiselle oppilaalle monisteen, johon oli kirjoitettu seuraavanlainen pohjustus aineelle. Heidän oli tarkoitus jatkaa ainetta omalla tavallaan. Johdantoni aineeseen oli seuraavanlainen:

”Kuvittele, että olet kouluttautunut sosiaalityöntekijäksi. Kerro miten päädyit alalle (mistä sait ajatuksen, tietoa alasta jne.). Missä opiskelit ja millaisen tutkinnon suoritit? Miltä sinusta tuntuu olla valitsemallasi alalla? Kuvaile myös millainen on tavanomainen työpäiväsi. Voisitko todellisuudessa nähdä itsesi tulevaisuudessa sosiaalityöntekijänä? KIITOS!”

Oppilaat saivat kirjoittaa aineen nimettömänä, mutta pyysin heitä kirjaamaan taustatiedoiksi sukupuolen, oman haaveammattinsa jos heillä sellainen oli sekä vanhempien ammatit. Aineen kirjoitti minulle yhteensä 88 oppilasta. Alun perin ajatus oli se, että pyrin keräämään aineistoni

sellaisilta tunneilta, jotka ovat kaikille pakollisia. Näin saisin mahdollisimman tasaisen sukupuolijakauman aineistooni. Tämä ei kuitenkaan onnistunut. 88 koehenkilöstä 66 oli tyttöjä. Tyttöjen ja poikien epätasainen jakautuminen täytyy ottaa huomioon tuloksia luettaessa.

Pääsääntöisesti tarinat olivat noin kahden sivun mittaisia. Mukana oli myös kolmen ja neljän sivun mittaisia aineita, mutta ne olivat harvinaisempia. Tyttöjen kirjoittamat tarinat olivat mitaltaan usein jonkin verran pidempiä kuin poikien kirjoittamat tarinat. Tarinat oli kirjoitettu johdonmukaisesti kehyskertomusta mukaillen. Oppilaat olivat aloittaneet tarinansa useimmiten siitä, mistä olivat saaneet ajatuksen lähteä opiskelemaan sosiaalialaa. Sen jälkeen tarinassa kuvattiin tiedonhaun prosessia ja kouluttautumista. Pääpaino tarinoissa oli kuitenkin työpäivän kuvauksissa. Työpäivä kuvattiin yksityiskohtaisesti. Tarina lopetettiin oman mielipiteen ilmaisemiseen sosiaalityöstä. Sosiaalityöntekijää ja sosiaalityön työnkuvaa kuvattiin paljon. Sekä tekstin sisällä että loppukappaleissa oli paljon perusteita sille voitaisiinko sosiaalityötä asennoitua tekemään vai ei.

4.3 Eläytymiskertomusesimerkki: kertomusten luonne ja ääripääasenteet

Seuraavaksi esittelen kaksi kokonaista tarinaa aineistostani. Alun perin tarkoituksena oli esitellä ainoastaan yksi keskivertoaine. Keskivertoaineella tarkoitan tässä kirjoitustyyliään ja sisällöltään aineistolleni tyypillistä ainetta. Tarinat ovat kuitenkin mielenkiintoisia ja keskivertoainetta tärkeämmäksi nousi mielestäni näyttää kuinka paljon tarinat ja niissä esiintyvät mielipiteet hajoavat toisistaan. Tarinat on valittu ”ei ikinä sosiaalityöntekijäksi” – kannanottoryhmästä ja ”kyllä sosiaalityöntekijäksi” – kannanottoryhmästä siten, että ne pyrkivät edustamaan kannanottoryhmiensä ääripäitä. Ensimmäisenä tarinana esittelen ”ei ikinä sosiaalityöntekijäksi” - kannanottoryhmään kuuluvan tytön kirjoittaman tarinan. Tarinassa ei käsitellä koulutusta ja se on muutenkin kirjoitettu kehystarinan ulkopuolelta. Halusin kuitenkin ottaa sen aineistoesimerkiksi, koska siinä kuvataan hyvin sosiaalityön negatiivista ja raskasta työnkuvaa.

”En tahtosi edes kuvitella tulevani sosiaalityöntekijäksi, sillä koen sen olevan kamalin työ heti virallisen perseenpyyhkijän jälkeen. Lasken nyt tähän alaan sairaanhoitajat, nuoriso-ohjaajat, lähihoitajat ym., vaikka en ole varma kuuluuko se kaikki sosiaalialaan. Mutta millään tavalla en halveksi niitä jotka pystyvät vuosi vuoden jälkeen sitä tekemään. Sillä vaatii todella rakastavaa ja kärsivällistä luonnetta

tehdä työtä, jossa aika usein nähdään elämän karuimmat puolet ja joskus joudutaan mukaan itsekin, saamatta kovinkaan suurta kiitosta siitä. Entisen kuntani nuorisohjaaja oli ihana esimerkki juuri oikeasta luonteesta, nuorisotilan reissu toisensa jälkeen meni nuorilta ryyppäämiseksi, mutta koskaan ei Hannalta mennyt hermo. Sosiaalityöntekijä ottaa kiltisti vastaan ihmisten ongelmat, auttaa korjaamaan ja vielä pitää siitä että saa auttaa. Tai, no nauttiihan moni, mutta ihminen jolle se on ”kutsumus” ottaa auttamisen elämäntehtäväkseen. Ja uskon, että meillä on käsissä melko hyvä ihminen jos se ei tässä paskaduunissa väsy ja katkeroidu. Tietenkään kaikki sosiaaliammatit eivät ole näin rankkoja, mutta sen yleiskuva minulle on se. Sanasta sosiaalityöntekijä tulee mieleen hento nainen, joka tuntee olonsa hyväksi kuuntelemalla muiden murheet tai teini-iän kapinat, asiasta ulkopuolisena saaden silti henk.koht. loukkauksia ja pikkuhiljaa unohtaa itsensä, väsyy. Ja ainakin osalla on melko huono palkka, eikö? Kuten sairaanhoitajat, jotka yrittävät tukea sairaita ja pitää puljun pystyssä. Luulen ainakin että lääkärit pääsevät helpommalla, kun taas hoitaja katsoo ihmistä, ei sairautta. Sosiaalityöntekijän huonoin puoli on se, että se näkee ihmisen sellaisena kuin se on, ja usein kun tullaan pisteeseen että häntä tarvitaan, on tilanne jo huono, ja tämä ihminenkin väsynyt.”

Toinen aineistoesimerkki on ”kyllä sosiaalityöntekijäksi” – kannanottoryhmästä.

”Olen ollut aina kiinnostunut työstä, jossa saa olla ihmisten kanssa ja kuunnella heidän huoliaan, haluan auttaa ihmisiä, mutta minua ei kuitenkaan kiinnosta lääkärin työ. Tietoa kyseisestä alasta olen saanut monista eri lähteistä. Kiinnostus alaa kohtaan on innostanut itse hankkimaan tietoa mm. internetistä. Myös lukion opinto-ohjaaja ja tuttuni, joka minua aiemmin on valmistunut sosionomiksi, ovat mielellään kertoneet alasta. Suoritin sosionomi koulutuksen Jyväskylän ammattikorkeakoulussa. Pidän kovasti työstäni, jopa niin paljon, että välillä unohdan sen olevan työtä. Välillä päivät ovat pitkiä ja joskus tuntuu, että haluaisi vain keskittyä omiin asioihin, mutta kun näkee nuorten/lasten iloisia kasvoja ja tietää, että on osannut auttaa edes vähän jaksaa jatkaa. Tavanomainen työpäiväni (ohjaajana)nuorisokodissa kestää 8 tuntia. Päivä alkaa 8.00 Päivän aikana ohjelmassa on yhteisiä toimintahetkiä nuorten kanssa, esim. näin talviaikaan käydään laskettelemassa. Minulla on myös hetkiä jolloin juttelen nuorten kanssa kahdestaan. Päiväohjelma on suunnilleen sama aina. Välillä saatan olla ilta- tai yötyössä, harvemmin kuitenkin.”

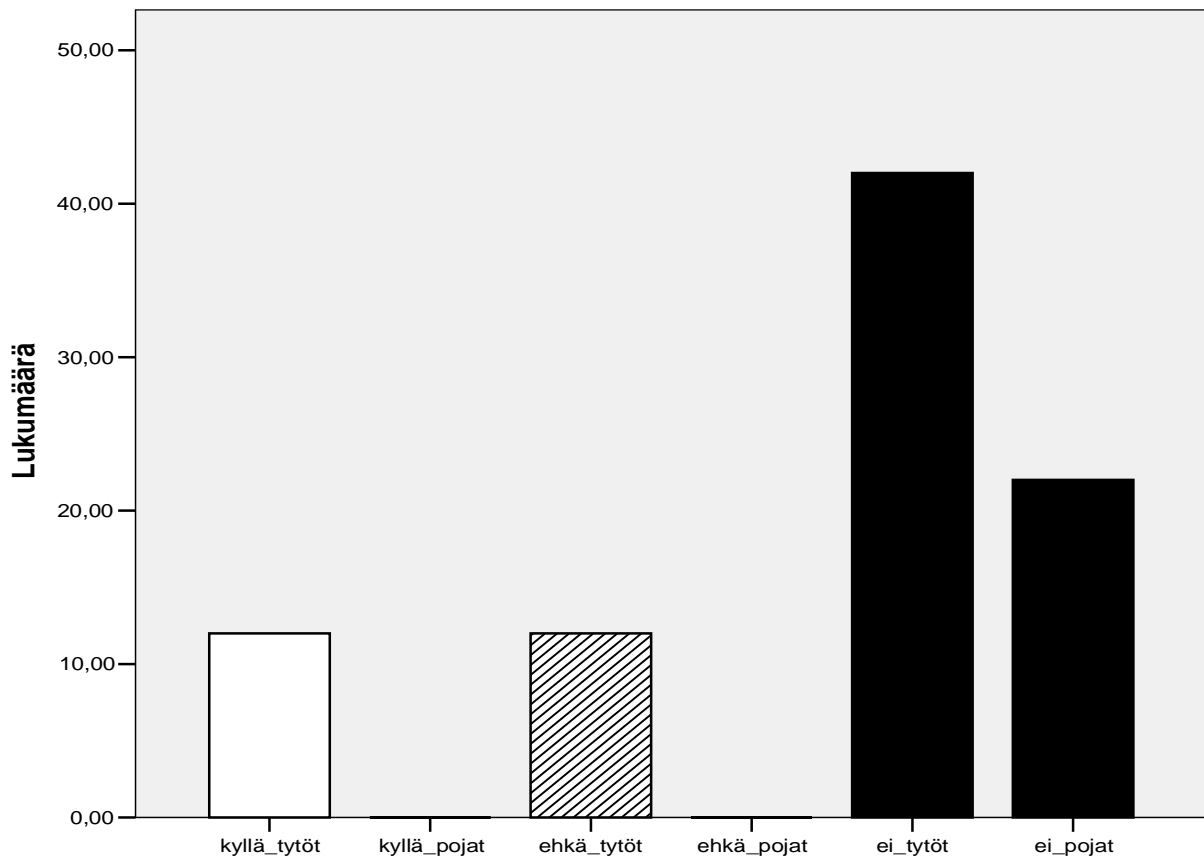
Tarinat eroavat toisistaan voimakkaasti. Yhteisenä piirteenä tarinoilla on kuitenkin idealistisuus. ”Ei ikinä sosiaalityöntekijäksi” -kannanottoryhmän tarinassa esiintyy melkein kaikki tutkimuksessani esiintyvät stereotyypit sosiaalityöstä. Tarinassa sosiaalityöntekijätyyppikin on kuvattu stereotyyppisellä tavalla, joka esiintyy myös Freeman ja Valentine (2004) tutkimuksessa. ”Kyllä sosiaalityöntekijäksi” -kannanottoryhmän esimerkkitarina kuvaa sosionomin koulutuksen omaavan sosiaaliohjaajan työpäivää. Tässä tarinassa sosiaalityö näyttäytyy stereotyyppisenä kutsumusammattina, jossa työntekijä välillä unohtaa työn olevan työtä. Vaikkakin tarinat edustavat ääripäitä ääripääryhmistä, näyttäisi silti että niissä on paljon samankaltaisuuksia. Mielikuva sosiaalityöntekijästä on omalla tavallaan kovin samanlainen kummassakin tarinassa. Molemmat tarinat arvottavat myös työn samalla tavalla tärkeäksi.

4.4 Kertomusten taustatietojen antama kuva sosiaalityötietoisuudesta

Tässä luvussa esittelen tutkimuksen taustatiedot sekä lukiolaisten antamien taustatietojen sisältämän informaation. Taustatiedot on kerätty kehyskertomuksen kysymyksestä 1 (katso liite 1, s.63), johon lukiolaiset ovat vastanneet. Tutkimuksen taustatiedoista on koottu kuviot numero 1,2,3 ja 4. Tiedot kuvioihin ovat suoraan luettavissa tarinoista. Ainoastaan osassa tarinoista ei näitä tietoja ollut havaittavissa. Taustatietojen ei ole varsinaisesti tarkoitus vastata tutkimuskysymyksiin vaan kuvioiden tarkoitus on antaa yleistä kuvaa tarinoiden kirjoittajista. Olen muodostanut kuvioita neljästä eri aihealueesta.. Kuviossa yksi kuvataan sosiaalityön vetovoimaisuutta ammattina. Kuviossa kaksi kuvataan yleisimpiä tähän tutkimukseen osallistuneiden lukiolaisten käyttämiä tiedonhakukanavia. Kuviossa kolme kuvataan kuinka monella on jo oma haaveammatti tiedossa ja kuviossa neljä kuvataan sitä, kuinka moni tarinan kirjoittaja tietää sosiaalityön yliopistossa opiskeltavaksi oppiaineeksi.

Seuraavassa kuviossa on siis pyritty havainnollistamaan sosiaalityön vetovoimaisuutta tähän tutkimukseen osallistuneiden lukiolaisten keskuudessa. Taustakysymykseni tehtävänannossa oli: Voisitko todellisuudessa nähdä itsesi tulevaisuudessa sosiaalityöntekijänä? Tyttöjen tarinoissa sosiaalityön ammattiin pystyttiin asennoitumaan jonkin verran. Poikien tarinoissa kukaan ei pystynyt asennoitumaan sosiaalityöntekijän ammattiin. Aineistoni epätasaisen sukupuolijakauman takia tulos ei välttämättä ole kuitenkaan kovin laajasti yleistettävissä.

Kuvio 1 ”sosiaalityön vetovoimaisuus kannanottoryhmittäin” kuvaa siis sosiaalityön vetovoivaisuutta ammattina. Valkoiset palkit ”kyllä_tytöt” ja ”kyllä_pojat” merkitsee ”kyllä sosiaalityöntekijäksi”-kannanottoryhmää. Ruudutettu palkki ”ehkä_tytöt” ja ”ehkä_pojat” merkitsee ”ehkä sosiaalityöntekijäksi”-kannanottoryhmää. Musta palkki ”ei_tytöt” ja ”ei_pojat” merkitseet ”ei ikinä sosiaalityöntekijäksi/tytöt”-kannanottoryhmää ja ”ei ikinä sosiaalityöntekijäksi/pojat”-kannanottoryhmää.

Kuvio 1 Sosiaalityön vetovoimaisuus ammattina kannanottoryhmittäin

Tarkastelin tutkimuksessani myös sitä, mitkä olivat eniten käytettyjä tiedonhakukanavia. Monissa tarinoissa kuvattiin montaa erilaista tiedonhakukeinoja. Tyttöjen tarinoissa opinto-ohjaaja kuvattiin suosituimmaksi tiedonhakukanavaksi, vaikkakin näyttäisi siltä, että internetin ja opinto-ohjaajan käytön välinen ero ei ollut kovin suuri. Tyttöjen tarinoissa tiedonhaun vaihtoehtoja näyttäisi esiintyvän enemmän kuin poikien tarinoissa. Tyttöjen tarinoissa esille nousi televisio, vanhemmat, erilaiset kirjat, sosiaalityötä jo opiskelevien haastattelut jne. Tarinoissa esiintyi myös opinto-oppaat.

Tarinoissa kuvattiin sitä, kuinka opinto-oppaista haetaan tietoa sen jälkeen kun omattaan jonkinlainen ajatus ammatista.

Poikien tarinoissa internet kuvattiin käytetyimmäksi tiedonhakukanavaksi. Seuraavaksi suosituimmaksi nousi opinto-ohjaaja ja keskustelut tämän kanssa.. Muita keinoja poikien tarinoissa oli sukulaiset, ystävät ja alan työtä jo tekevät.

Tarinoissa kuvataan sitä kuinka keskustelut opinto-ohjaajan kanssa ovat hyödyllisiä ammatinvalintaa pohdittaessa. Opinto-ohjaajan kykyyn luotetaan ja häneltä saadaan usein hyviä vinkkejä. Opinto-ohjaajan kanssa käydyn keskustelun jälkeen tiedonhakua jatketaan sitten usein itsenäisesti.

Tarinoissa kuvataan paljon sitä kuinka opinto-ohjaajan tukeudutaan ja häneltä pyydetään apua erilaisiin tilanteisiin ammatinvalintaprosessissa. Tarinoiden mukaan opinto-ohjaajan kanssa saatetaan yhdessä etsiä sopivaa ammattia. Tutkimustulosten mukaan televisio ei ole kovinkaan merkittävässä asemassa haettaessa tietoa ammateista. Televisio on lähinnä synnyttämässä nuorille mielikuvia joistakin tietyistä ammateista, joka osaltaan on vaikuttamassa myös ammatinvalintaan. Informatiivisena kanavana luotettavien tietojen saamiseksi televisiota ei pidetä.

Televisio saattaa vääristää tiettyjen ammattien julkisuuskuva ja näin aiheuttaa myös katsojille negatiivisen mielikuvan jostakin ammatista. Televisiosta saatua informaatiota myös uskotaan usein helpommin kuin muualta saatua tietoa. Televisiosta saatu kuva ei aina ole faktatietoihin pohjautuvaa vaan saattaa olla hyvinkin fiktiivistä. (Tower, 2000.) Eräs tutkimukseen osallistuneista kuvasi tietokoneen ja television luotettavuutta tiedonlähteenä seuraavasti.

”Tietokone ja televisio olivat ensimmäisiä, joista sain käytännön tietoa sosiaalityöntekijät toimenkuvasta. Kuva saattaa kyllä olla virheellinen, sillä televisiossa näytetään yhä epätodellisempia asioita katsojalukujen ylläpitämiseksi.”
(tyttö, haaveammatti ei tiedossa)

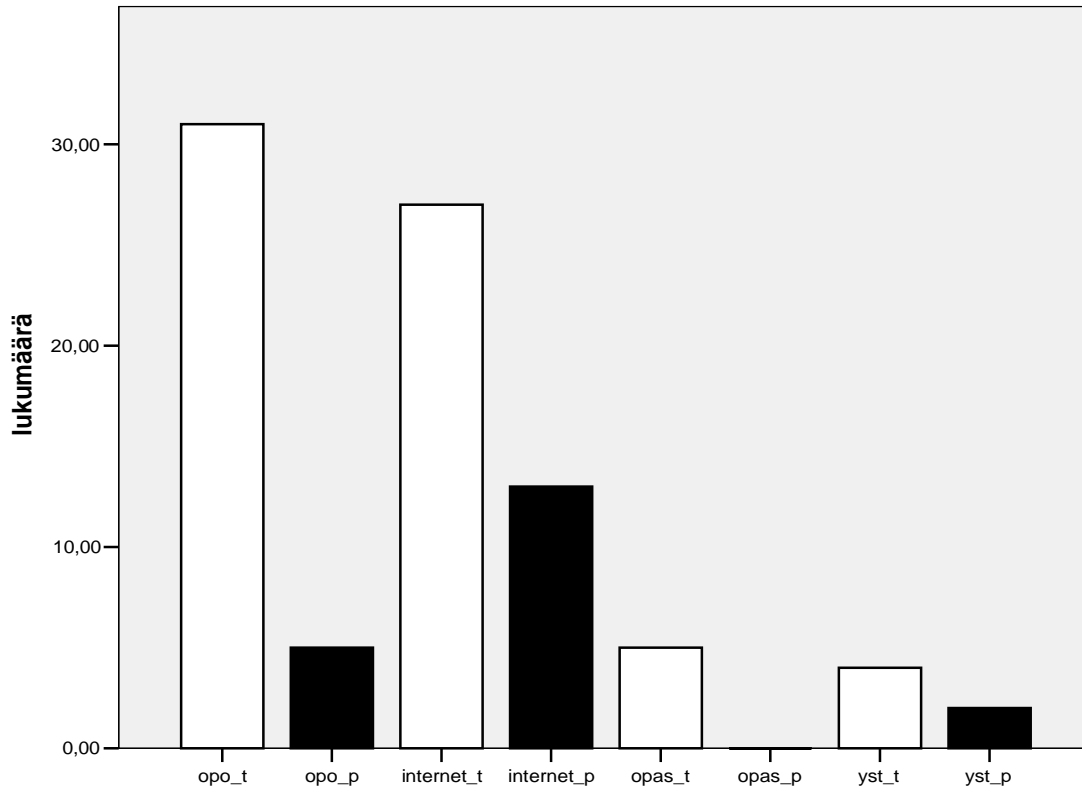
”Sosiaalityöntekijän ammattiin kouluttauduin lähinnä sen luomien mielikuvien perusteella. Näitä mielikuvia olivat luoneet jotkin kirjat sekä tv-ohjelmat lähinnä sekä myös tuttavat jotka olivat toimineet sosiaalityöntekijöitten parissa. Ammatin alkaessa

kiinnostaa enemmän etsin kyseisestä ammatista enemmän myös esim. internetistä.”
(tyttö, haaveammatti ei tiedossa)

Näiden aineistonäytteiden valossa näyttäisi siltä, että televisio on synnyttämässä mielikuvia ja saattaa näin ollen estää hakeutumisen tietyille alalle. Toisaalta aineistonäytteissä tunnustetaan se, että televisiosta saatu kuva saattaa olla virheellinen ja asenteellinen ja että tietoa haetaan kyllä muualtakin kuin televisiosta.

Käytetyimmät tiedonhakukanavat olivat siis opinto-ohjaaja, internet, opinto-opas ja ystävät. Teoriaosuudessa käsittelemäni tutkimus kiinalaisten maahanmuuttajanuorten uravalinnasta Amerikassa Okubo ym. (2007) kertoo, että koulun henkilökunnan apuun uravalintaa mietittäessä ei turvauduta. Siellä vanhemmat ovat suurimmassa roolissa uravalintakysymyksiä mietittäessä. Tämän tutkimuksen valossa näyttäisi siltä, että Suomessa asia on ainakin osittain päinvastoin. Koulun opinto-ohjaajan puoleen käännetään useammin, kun tarvitaan ammatinvalinnanohjausta.

Kuviossa 2 ”lukiolaisten eniten käyttämät tiedonhakukanavat” on esitelty yleisimmät tiedonhakukanavat tytöillä ja pojilla. Opo_t ja opo_p kuvaavat sitä, kuinka iso osa tytöistä ja kuinka iso osa pojista hyödynsi opinto-ohjaajan palveluita ammatinvalintaa miettiessään. Internet_t ja internet_p puolestaan kuvaa internetin yleisyyttä tiedonhaussa tyttöjen ja poikien keskuudessa. Opas_t ja opas_p kuvaa opinto-oppaan käytön yleisyyttä tiedonhaussa ja yst_t ja yst_p kuvaa ystävien käytön laajuutta tiedonantajina.

Kuvio 2 Lukiolaisten eniten käyttämät tiedonhakukanavat

Lukiolaisten tarinoiden pohjalta kartoitin myös sosiaalityön tunnettavuutta ja sitä kuinka monessa tarinassa sosiaalityö tunnustetaan yliopistossa opiskeltavaksi oppiaineeksi. Aineisto on osaltaan ristiriitainen. Osassa tarinoita sosiaalityö kuvataan yliopistossa opiskeltavaksi oppiaineeksi. Hämmäntävää on se, että samassa tarinassa sosiaalityön sisältöä kuvataan myös esimerkiksi lastentarhanopettajan työnkuvan kautta.

”Ensimmäiset lapset tulevat seitsemältä ja heidän kanssaan syömmä aamupuuron. Aamiaisen jälkeen on rauhallista puuhastelua, jolloin lapset leikkivät kukin omilla oloissaan. Yhdeksään mennessä on suurin osa lapsista tullut, jolloin päivän ohjattu toiminta alkaa.” (tyttö, haaveammatti ei tiedossa)

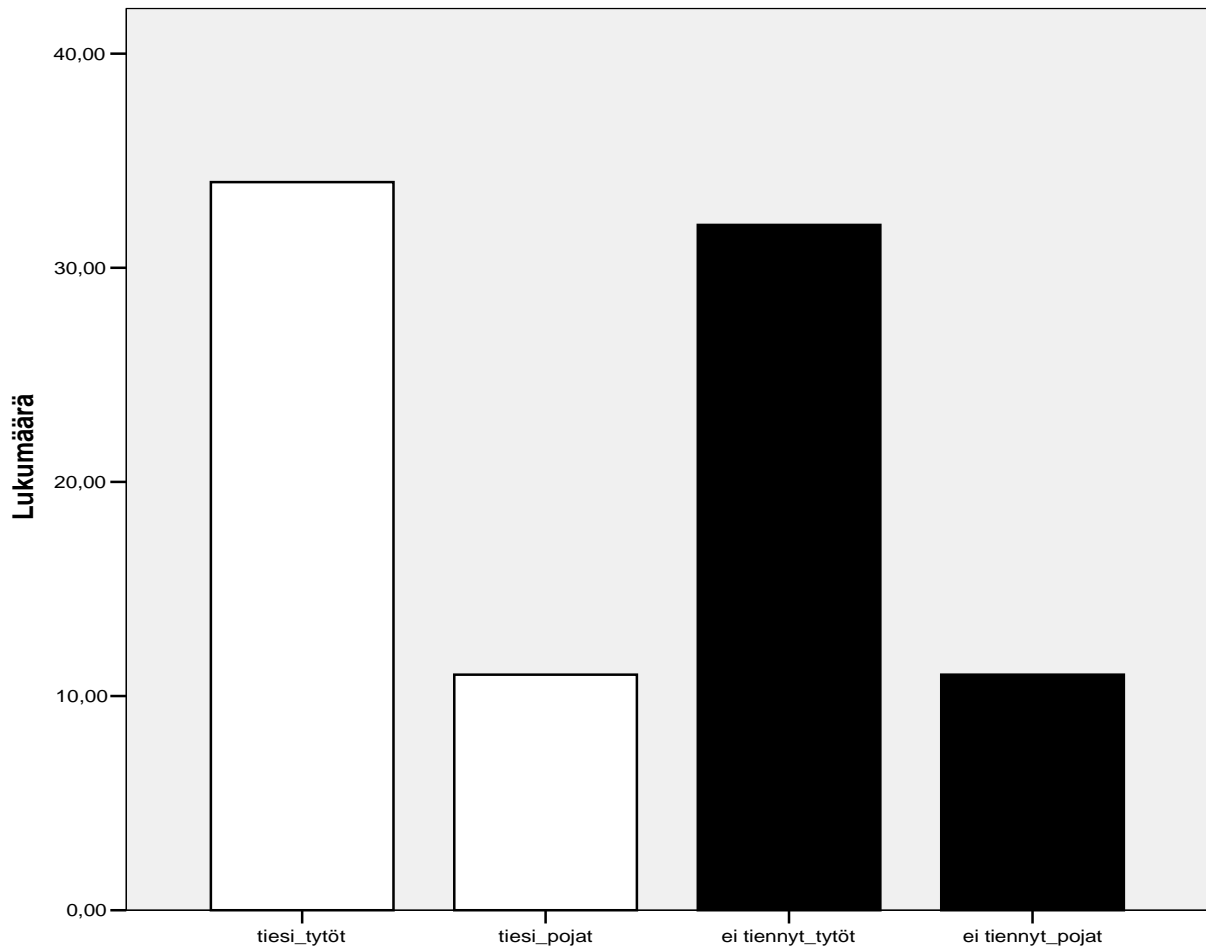
Sosiaalityön ammatin sisältö ei ole tarinoissa kovin selkeä eikä siitä tiedetä tarpeeksi kuten yllä olevasta esimerkistä käy ilmi. Sosiaalityön ammatin sisältöä kuvataan paljon oikeilla termeillä. Monissa tarinoissa sosiaalityö on kuitenkin sekoitettu toiseen ammattiin. Sosiaalityö on usein kuvattu epämääräisesti ja yleisellä tasolla.

Kuviossa 3 ”sosiaalityö yliopistossa opiskeltava oppiaine” on pyritty selventämään sitä kuinka monessa tarinassa sosiaalityö kuvattiin yliopistossa opiskeltavaksi oppiaineeksi. Osassa tarinoista sosiaalityö kuvattiin yliopistossa opiskeltavaksi oppiaineeksi, mutta sitä ei kuvattu omana pääaineenaan. Tarinoissa sosiaalityöntekijän kuvattiin valmistuneen yliopistosta lukemalla esimerkiksi psykologiaa, kasvatustieteitä tai sosiaalipsykologiaa.

En ole eritellyt lukiolaisten kouluja tulosteni analysoinnissa. Tässä kohdassa on kuitenkin huomionarvoista se, että Tampereen ja Tampereen ympäristökunnan kouluilla oli isoja eroja siinä kuinka hyvin sosiaalityö kuvattiin yliopistossa opiskeltavaksi oppiaineeksi. Tampereen lukioiden oppilaiden tarinoissa kuvattiin suhteellisen paljon sosiaalityö yliopisto-opiskeluksi. Tampereen naapurikunnan lukiosta kuitenkin vain muutamassa tarinassa kuvattiin sosiaalityötä yliopistossa opiskeltavana aineena. Voiko olla niin, että yliopiston läheinen sijainti vaikuttaa Tampereen lukiossa opiskelevien tietämykseen asiasta?

Valkoiset palkit, jotka on nimetty ”tiesi_tytöt” ja ”tiesi_poijat” kuvaavat sitä ryhmää aineistosta, jotka kuvaavat tarinoissaan sosiaalityön yliopistossa opiskeltavaksi oppiaineeksi. Mustat palkit on nimetty ”ei tiennyt_tytöt” ja ”ei tiennyt_poijat”. Nämä palkit kuvaavat sitä ryhmää, jotka kuvasivat tarinoissaan sosiaalityön johonkin muuhun koulutukseen kuin yliopistoon. Tähän ryhmään kuuluvat myös ne, joiden tarinoista koulutusmuoto ei selvinnyt.

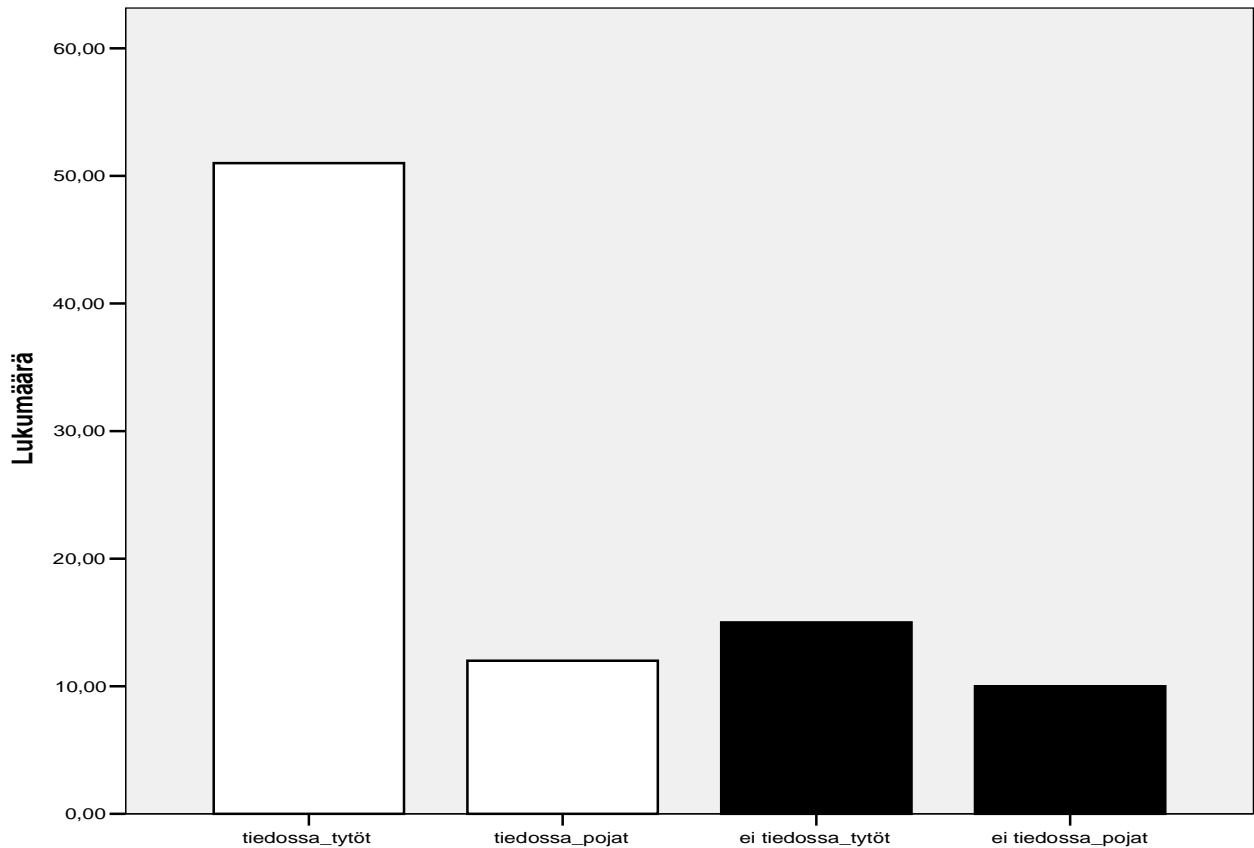
Kuvio 3 Sosiaalityö yliopistossa opiskeltava oppiaine

Taustatietona tehtävänannossani kysyin oppilaiden haaveammattia. Sekä tytöt että pojat vastasivat kysymykseeni lähestulkoon samalla tavalla. Sekä tytöistä että pojista yli 75 %:lla oli haaveammatti. Tarkastellessani aineistoa huomasin, että monella vastaajasta oli hyvinkin tarkka ajatus siitä, millaisen ammatin he itselleen haluaisivat. Monella aineistoni nuorella oli ammattinimeke valmiiksi mietittynä. Esimerkkeinä annettakoon muun muassa venäjän kääntäjä, maisemasuunnittelija, poliisi, visuaalinen suunnittelija, tuomioistuineläkärin, hammaslääkäri jne.

Kuvio 4 ”haaveammatti tiedossa” kuvaa sitä, kuinka monella lukiolaisella on haaveammatti. Ero tyttöjen ja poikien vastausten välillä on pieni. On vaikea sanoa olisiko tulos muuttunut jos aineistoni olisi ollut sukupuolijakaumaltaan tasaisempi. Toisaalta, lukiossa opiskelevat pojat saattavat olla hyvinkin määrätietoisia tulevaisuutensa suhteen. Oppiaineet saatetaan valita palvelemaan tulevaisuuden ammattia ja sitä edeltävää opiskelualaa. Pojat olivat usein täsmällisempiä

haaveammattinsa suhteen. He joko tiesivät, millaisen ammatin he haluaisivat tai sitten eivät. Työillä oli poikia useammin tiedossa ala, mutta ei tarkkaa ammattia.

Kuviossa 4 valkoiset palkit ”tiedossa_tytöt” ja ”tiedossa_pojat” kuvaavat ryhmää, joilla haaveammatti oli selvillä. Mustat palkit ”ei tiedossa_tytöt” ja ”ei tiedossa_pojat” kuvaavat sitä ryhmää, joka ei tiennyt mitä haluaisi isona tehdä.

Kuvio 4 Haavematti tiedossa

5 Laadullisen asennetutkimuksen soveltaminen

5.1 Metodina laadullinen asennetutkimus: kannanottoryhmät ja asenteiden perustelut

Aineistoni analyysin metodologiseksi näkökulmaksi olen ottanut laadullisen asennetutkimuksen. Laadullinen asennetutkimus on lähestymistapa, johon kuuluu sekä teoreettisia oletuksia että käytännön menetelmiä. Laadullisen asennetutkimuksen ytimenä on omanlaisensa empiirinen metodiikka. Tarkoituksena on pyrkimys erotella ja tulkita ihmisten kannanottoja ja perusteluja selonteolle. Tavoitteena on havainnoida mitä ihmiset arvottavat. Analysoinnin kohteena ovat argumentaatiot ja niissä esiintyvät kannanotot. (Vesala & Rantanen 2007, 11–61.)

Vesala ja Rantanen (2007) kirjoittavat, että yksi laadullisen asennetutkimuksen olennaisista metodologisista periaatteista on analyysin tekeminen kahdella eri tasolla; luokittava analyysi tarkoittaa havaintojen tunnistamista ja ryhmittelyä, esimerkiksi koodausta. Aineistosta pyritään etsimään eroja ja samankaltaisuuksia sekä tulkitsemaan niitä. Erojen ja samankaltaisuuksien avulla yksittäisiä havaintoja voidaan edelleen erotella ja ryhmitellä. Luokittavan analyysin tarkoitus on olla mahdollisimman kirjaimellista eli havaintojen tulee olla luettavissa suoraan aineistosta. (Vesala & Rantanen 2007, 11–61.)

Vesala ja Rantanen (2007) tiivistävät, että tulkitsevassa analyysissä tietoa tutkittavasta todellisuudesta saadaan tulkitsemalla aineistoa erilaisista kontekstinäkökulmista. Aineistoa voidaan katsoa esimerkiksi siten kuin se olisi osa jotain kokonaisuutta. Tällaista näkökulmaa kutsutaan näytänäkökulmaksi. Tulkitsevassa analyysissä merkityksellistä on kysyä “Mikä on se todellisuus, josta kannanotot ja niiden perustelut välittävät tietoa?” (Vesala & Rantanen 2007, 13). Asennetutkimuksessa argumentaation analyysissä näkökulmia ei haluta kuitenkaan rajata. Nähdään mieluummin, että argumentaatiota on mahdollista tutkia useista eri näkökulmista, jotka voivat edustaa esimerkiksi psykologista, sosiaalista tai kulttuurista kontekstia. (Vesala & Rantanen 2007, 11–61.)

Laadullisessa asennetutkimuksessa on osin samoja lähtökohtia kuin diskurssianalyysissä. Yhteistä näille metodeille on kiinnostus argumentaatioon esimerkiksi kulttuurisia resursseja kuvaavien

käsitteiden avulla. Diskurssianalyysissä argumentointi tapahtuu aina tietyn kulttuurin sisällä. Kulttuurin sisältämät itsestäänselvyydet ja ristiriitaisuudet aiheuttavat keskustelua (Jokinen & Juhila & Suoninen 1993). Yhtenä ytimenä laadullisessa asennetutkimuksessa on argumentaatioaineistojen tuottaminen sekä niiden analysoiminen kommentointeina. Kommentoinnit muodostuvat kannanotoista ja niihin liitetyistä perusteluista ja muista selonteista. (Vesala & Rantanen 2007, 11–61.) Diskurssianalyysin lähtökohtana on kaksi kielikäsitystä. Kieli voi olla joko todellisuuden kuva tai todellisuuden rakentaja. Kielen avulla saadaan tietoa olemassa olevista faktoista. Diskurssianalyysille on myös keskeistä se, että keskenään yhteen sovittamattomia faktoja ei puristeta väkisin yhteen. Erilaisuus tarinoissa on usein mielenkiintoisinta. (Eskola & Suoranta 2006, 193–202.)

Aineiston jäsentämisessä voidaan laadullisessa asennetutkimuksessa edetä siten, että aineistosta eritellään erilaisia kannanottoja. Keskenään samanlaiset kannanotot ryhmitellään. Kannanoton sisältö ja muoto ja näistä pääteltävä kielteisyys tai myönteisyys on esimerkkejä kriteereistä joiden avulla ryhmiä on mahdollista tehdä. Kannanotot eivät sellaisenaan ole asenteita. Ne ovat asenteen ilmauksia. Laadullisessa asennetutkimuksessa kannanoton ajatellaan olevan ilmaus sosiaalisessa todellisuudessa vaikuttavasta asenteesta, ei niinkään yksilön sisäisestä taipumuksesta. Kannanotto halutaan vain syystä tai toisesta tuoda esille. Jäsentämällä kannanottoihin ja niiden perusteluihin liittyvää variaatiota sekä hahmottamalla näistä syntyviä variaatioita voidaan ilmaistuja asenteita lähestyä. (Vesala & Rantanen 2007, 11–61.)

Tämän tutkimuksen tarinoista syntyi neljä erilaista ryhmää, jotka on nimetty kannanottoryhmiä kannanoton sisällön mukaan. Kannanottoryhmät ovat ”kyllä sosiaalityöntekijäksi”, ”ehkä sosiaalityöntekijäksi”, ”ei ikinä sosiaalityöntekijäksi”. ”Ei ikinä sosiaalityöntekijäksi”-kannanottoryhmä on vielä jaettu kahteen alaryhmään: ”Ei ikinä sosiaalityöntekijäksi/tytöt” ja ”ei ikinä sosiaalityöntekijäksi/pojat”. Kannanottojen erilaisuutta ja samanlaisuutta määrittävät olennaisesti niihin liittyvät perustelut. Erilaisia perusteluja voi esiintyä samallakin kannanottoryhmällä. Perustelujen mukaan voidaankin vielä luoda alaryhmiä. Tässä tutkimuksessa kannanottoryhmien kohdalla on tarkasteltu ryhmiä omina kokonaisuuksinaan. Jokaisesta kannanottoryhmästä on etsitty yleisimmät perustelut, jotka tarinoissa esiintyvät. Näistä perusteluista on luokittavalla analyysillä tehty neljä erilaista kuviota selventämään kannanottoja.

Argumentaatiolla on retorinen luonne, koska useimmiten ihmiset liittävät selontekoja esittämiinsä kannanottoihin. Selonteilla on tarkoitus perustella otettua kantaa sekä esittää sille ehtoja ja

varauksia. Argumentaatioista on tunnistettavissa asenteita. Asennetta sosiaalisena ilmiönä lähestyttäessä avainkysymys on asenteiden laatu asiayhteyksissä. Voidaan ajatella, että esitetyt asenteet voivat kiinnittyä tai kietoutua sosiaaliseen todellisuuteen tai tilanteeseen usealla eri tavalla. Tavallisesti ihmiset esittävät kantansa samasta asiasta usealla eri tavalla. He saattavat käyttää suoria tai epäsuoria ilmauksia. Samaa kantaa voidaan myös muotoilla monella eri tavalla. Haastatteluaineistossa haastateltava saattaa kehittää kantaansa puheen edetessä tai jopa muuttaa sitä. (Vesala & Rantanen 2007; ref Billig 1996, luku 9.)

Tässä tutkimuksessa tarinat toimivat argumentaatioaineistona, joten vuoropuhelua tutkijan ja tutkittavan välille ei synny. Tällaisessa tilanteessa on tutkijan vastuulla se, etteivät tutkijan omat kannanotot ”hiljennä” tutkittavan kannanottoja tai vääristä niitä.

Tämän tutkimuksen aineistossa tarinat sisältävät argumentteja ja niiden perusteluja. Argumentteihin on tarinoissa liitetty erilaisia selontekoja, joilla on haluttu perustella valittua näkemystä. Laadullinen asennetutkimus sopii silloin hyvin tämän tutkimuksen tutkimusmetodiksi, koska tarkoituksena on syventyä näihin selontekoihin ja perusteluihin sekä muodostaa esiintyvistä perusteluista ryhmiä.

5.2 Aineiston käsitteleminen ja asenteiden löytämisen prosessi käytännössä

Aineistoni argumentaatiota olen analysoinut käyttämällä tulkitsevaa analyysii. Sen metodologisia lähtökohtia on se, että asenteita voidaan tutkia argumentaatioissa tunnistettavana ilmiönä. Argumentaatiolla tarkoitetaan tällöin kiistanalaisiin kysymyksiin kohdistuvaa kannanottoa ja kommentointia. Kannanoton kohteena voi olla arvottava väite tai kuvaileva väite. Olennaista on, että voidaan tunnistaa jokin selkeä kannanottamisen kohde, josta kommentointia voidaan lähteä erittelemään. Keskenään samanlaiset kannanotot ryhmitellään omiksi ryhmikseen. Näiden kannanottojen ja perustelujen yhdistelmistä muodostuvia ryhmiä voidaan siten tulkita asenteiksi. Kannanottoryhmiä voidaan ryhmitellä edelleen alaryhmiksi niihin liitettyjen perustelujen erojen ja yhtäläisyyksien mukaan. (Vesala & Rantanen 2007, 11–61.)

Olen jakanut oman aineistoni kolmeen eri pääryhmään. Aineisto jakautui näihin ryhmiin automaattisesti ja selkeästi sen läpi luettuani. Vesala ja Rantanen (2007) kirjoittavat, että aineistojen jäsentämisessä voidaan edetä siten, että eritellään kannanotoissa esiintyvää variaatiota eli

erilaisuutta ja ryhmitellään keskenään samanlaiset kannanotot. Kannanoton tarkka sisältö ja muoto, näistä pääteltävä kielteisyys tai myönteisyys väitettä kohtaan, varauksellisuus sekä ilmaisun suoruus tai epäsuoruus on esimerkkejä kriteereistä, joiden avulla ryhmittelyä on mahdollista tehdä. (Vesala & Rantanen 2007, 39.)

Ensimmäinen ja pienin ryhmä aineistossani on ”kyllä sosiaalityöntekijäksi” -kannanottoryhmä, jonka tarinoissa kirjoittajat pystyivät kuvittelemaan itsensä sosiaalityöntekijäksi. Muutamassa tarinassa sosiaalityö esiintyi jopa haaveammattina. Tässä ryhmässä on pelkästään tyttöjä. Toinen ”ehkä sosiaalityöntekijäksi”- kannanottoryhmä koostuu niistä, jotka ehkä saattaisivat kuvitella itsensä sosiaalityöntekijöiksi. Tässä ryhmässä on pelkkiä tyttöjä.

Kolmas ja suurin ryhmä aineistostani on ”ei ikinä sosiaalityöntekijäksi” - kannanottoryhmä. Ryhmä koostuu niistä, jotka eivät pysty kuvittelemaan itseään sosiaalityöntekijäksi. Tässä ryhmässä on sekä tyttöjä että poikia. Siksi olen jakanut tämän ryhmän kahteen alaryhmään. Olen erottanut tytöt ja pojat omiksi ryhmikseen. Ryhmät ovat siis ”ei ikinä sosiaalityöntekijäksi/tytöt” - kannanottoryhmä ja ”ei ikinä sosiaalityöntekijäksi/pojat” - kannanottoryhmä.

Analyysin tavoitteena on vastata seuraaviin tutkimuskysymyksiin: Millaisia mielikuvia lukiolaisilla on sosiaalityöstä kehyskertomusten kautta tarkasteltuna? Millaisia perusteluja lukiolaiset käyttävät pohtiessaan sosiaalityön vetovoimaisuutta? Kannanottoryhmien tarinoiden kautta tarkastelen tarinoissa esiintyviä mielikuvia sosiaalityöstä sekä perusteluja, joita niissä esiintyy. Olen kiinnostunut kannanottoryhmien mielikuvien ja perustelujen mahdollisista eroista ja samankaltaisuuksista. Aineistossa olen jakanut tytöt ja pojat omiin kannanottoryhmiinsä, koska tarkoituksena on tarkastella myös mahdollisia sukupuolten välisiä eroja, vaikka sukupuolijakauma ei olekaan aineistossani tasapuolinen. Kerätessäni aineistoa pyysin oppilasta ilmoittamaan taustatiedoksi mahdollisen haaveammattinsa. Analyysissä olen ottanut ilmoitetun haaveammattin myös tarkasteluun.

Tutkimuksen analyysi rakentuu siten, että käsittelen ensiksi ”kyllä sosiaalityöntekijäksi” - kannanottoryhmän tarinoissa esiintyviä mielikuvia sosiaalityöstä sekä perusteluja sen vetovoimaisuudelle. Toiseksi käsittelen ”ehkä sosiaalityöntekijäksi” -kannanottoryhmän mielikuvia ja perusteluja. Kolmanneksi käsittelen ”ei ikinä sosiaalityöntekijäksi/tytöt” - ja ”ei ikinä sosiaalityöntekijäksi/pojat” -kannanottoryhmän mielikuvat ja perustelut. Kaikista perusteluryhmistä muodostan kuviot. ”Ei ikinä sosiaalityöntekijäksi/tytöt” - ja ”ei ikinä sosiaalityöntekijäksi/pojat” –

kannanottoryhmistä muodostan omat kuvionsa, koska näiden ryhmien perustelut eroavat toisistaan. Tässä tapauksessa ei ole tarkoituksenmukaista yhdistää tyttöjä ja poikia keskenään, koska käsittelen heitä erillisinä koko tutkimuksen ajan. Kuvioissa esiintyvät kappalemäärät on laskettavissa suoraan tarinoista.

Kuljetan teoriaosuudessa käsittelemiäni tutkimuksia sekä niiden tuloksia mukana oman aineistoni analyysissä. Teen viittauksia teoriaosuuteen ja johdatan lukijaa tarkastelemaan teoriaosuutta myös tämän tutkimuksen analyysin näkökulmasta. Tämä siitä syystä, että tämän tutkimuksen tuloksilla on paljon yhtymäkohtia aikaisempiin tutkimustuloksiin. Tämän tutkimuksen tulokset ovat myös yhteneväisiä alan muiden tutkimusten kanssa eikä näin ollen ole syytä käsitellä niitä toisistaan täysin irrallisina osioina.

6 Tulkitsevan analyysin tuottamat asenteet kannanottoryhmittäin

Lähtiessäni keräämään aineistoani mielenkiintoni oli siinä, millaisia mielikuvia lukiolaisella on sosiaalityöstä sekä millaisia perusteluja lukiolainen käyttää pohtiessaan sosiaalityön vetovoimaisuutta. Tutkimukset, joita aiheesta on tehty, ovat pääasiassa sosiaalityötä negatiivisesti kuvaavia. Sosiaalityötä kuvataan usein vain yhdestä näkökulmasta. Sosiaalityön kenttä on monialainen ja mahdollisuuksia työskennellä on useita. Kuitenkin esimerkiksi lehdistö uutisoi sosiaalityötä usein lastensuojelun tai toimeentulotuen näkökulmasta. Uutiskynnyksen ylittävät toimeentulotuen jonot tai lastensuojelun toimenpiteet. Yksipuolinen kuvaus nousee esille myös aineistoni tarinoissa. Sosiaalityö kuvataan pääsääntöisesti raha-asioiden hoitamisena tai työskentelynä heikommassa asemassa olevien kanssa.

Seuraavassa luvussa keskityn aineiston analyysiin kannanottoryhmittäin. Aineiston tarinoista esiin nousseita perusteluryhmiä on kuvattu myös kuvioilla. Kuviot on myös rakennettu kannanottoryhmittäin tulosten seuraamisen johdonmukaisuuden vuoksi.

6.1 ”Kyllä sosiaalityöntekijäksi” -kannanottoryhmä

Ensimmäinen ryhmä koostuu niistä tytöistä, jotka pystyvät kuvittelemaan itsensä sosiaalityöntekijöiksi. Muutamassa tarinassa sosiaalityö ilmoitettiin haaveammattiksi. Tämä on aineistoni pienin ryhmä. Haaveammatit ovat samansuuntaisia kuin ”ehkä sosiaalityöntekijäksi” -kannanottoryhmällä. Ainoastaan muutamalla on haaveammattina lääkäri tai joku muu teknisempi ala. Pääsääntöisesti haaveammatteina oli opettaja, psykologi, terapeutti tai sosiaalityöntekijä.

Tämä ryhmä kuvaa sosiaalityötä myös muille ryhmille tyypilliseen tapaan. Sosiaalityö nähdään henkisesti raskaana, mutta palkitsevana. Työ mielletään monipuolisena ja vaihtelevana. Suurimmassa osassa kirjoituksista korostuu ihmisten auttaminen. Sosiaalityöntekijä kuvataan keskustelevaksi ongelmien ratkaisijaksi. Halu työskennellä lasten ja nuorten parissa on suuri. Raha ja palkkaus eivät esiinny tämän ryhmän tarinoissa. Työ kuvataan antoisana, koska siinä tapaa erilaisia ja eri-ikäisiä ihmisiä päivittäin.

Laadullisessa asennetutkimuksessa asennetta lähestytään argumentaatiosta käsin ja argumentaatioissa tunnistettavana ilmiönä. Tärkeää on se mitä ja miten arvotetaan ja kuka arvottaa. (Vesala & Rantanen 2007, 29.) Seuraavaksi esittelen aineisto otteita tutkimusaineistostani. Otteet ovat merkityksellisiä, koska ne ilmaisevat erityyppisiä kannanottoja koskien sosiaalityötä.

Lukiolaisten tarinat siis sisältävät argumentteja ja niiden perusteluja. Argumentaatio on kirjoitetussa muodossa eikä siitä pystytä siksi havainnoimaan esimerkiksi mahdollisesti esiintyvää ironiaa, joka puheesta kuuluisi. Argumentaatioista pystymme kuitenkin määrittämään asenteita sosiaalityöstä, jotka ovat merkityksellisiä tämän tutkimuksen kannalta.

”Tavallinen työpäiväni on hyvin vaihteleva ja monipuolinen. Työajat muuttuvat useasti, mutta lapsien kanssa oleminen on aina kovin antoisaa.” (tyttö, haaveammattina opettaja)

Tästä kuvauksesta käy ilmi, että tarinan kirjoittaja ajattelee sosiaalityön olevan monipuolista, vaihtelevaa ja antoisaa. Työn ajatellaan olevan merkityksellistä ja se on tärkeämpää kuin työn raskaus.

”Olen tyytyväinen, että päätin opiskella sosiaalityöntekijäksi, sillä on ihana huomata miten voi parantaa nuorten oloja.” (tyttö, haaveammattina lääkäri)

Työtä kuvataan osittain aika idealistisesti. Sosiaalityöntekijä kuvataan muutoksen aikaansaavana voimana, joka parantaa ihmisten elämän ja ratkaisee ongelmat. Jo olemassa olevien tutkimustenkin perusteella näyttäisi siltä, että sosiaali- ja terveystieteiden opiskelemaan lähtevät sellaiset ihmiset, jotka haluavat auttaa muita ihmisiä ja saada myös muutosta aikaan. (vertaa Sand-Jecklin & Schaffer 2006; Kangasniemi 2005.)

”Sosiaalityössä näkisi useimmiten konkreettisesti heti työnsä tuloksen, tai ylipäätään, että työllä on joku merkitys”. (tyttö, haaveammatti ei tiedossa)

”Sosiaalityöntekijän ammatti voisi oikeasti olla yksi ammattivaihtoehto, sillä todella haluan nähdä onnellisten ihmisten kauniit hymyilevät kasvot”. (tyttö, haaveammattina meikkitaiteilija)

Useissa tarinoissa kuvattiin sosiaalityön merkityksellisyyttä sekä yksilön että yhteiskunnan kannalta. Työtä kuvattiin raskaaksi, mutta samalla työn raskaus tavallaan ”poiskirjoitettiin” koska työ oli niin antoisaa ja merkityksellistä. ”Kyllä sosiaalityöntekijäksi” -kannanottoryhmän tarinoille oli tyypillistä kuvata muutoksen aikaansaamista ihmisten elämissä. Monissa tarinoissa kuvataan muutoksen aikaansaamisen olevan työstä saatava palkinto.

Sosiaalityön ”huonot puolet” kuten työn raskaus ja vaativuus tunnustetaan ”kyllä sosiaalityöntekijäksi” -kannanottoryhmän tarinoissa. Tarinoissa kuvataan kuinka ihmisten ongelmat ovat vaikeita ja kipeitä. Työtä halutaan kuitenkin tehdä, koska se nähdään merkityksellisenä ja antoisana. Tarinoissa uskotaan siihen, että sosiaalityöntekijällä on kyky auttaa vaikeissa tilanteissa ja ongelmissa. Tarinoissa kritisoihin yhteiskuntaa siitä, että se ei panosta sosiaalityöhön riittävästi.

”Ikävintä työssäni on se, että en voi auttaa kaikkia. Yhteiskunta ei mielestäni tue sosiaalityötä tarpeeksi. Sosiaalityö on mielestäni tärkein keino työttömyyden ja syrjäytymisen ehkäisemiseksi. Koen työn tärkeäksi ja viihdyn siinä. Työni on hyvin antoisaa ja jokainen päivä on erilainen”. (tyttö, haaveammattina lääkäri)

Tarinoissa kritisoidaan paljon yhteiskuntaa. Yhteiskunta koetaan suureksi vaikuttavaksi tekijäksi sosiaalityössä. Yhteiskunnan panosta ei nähdä riittävänä.

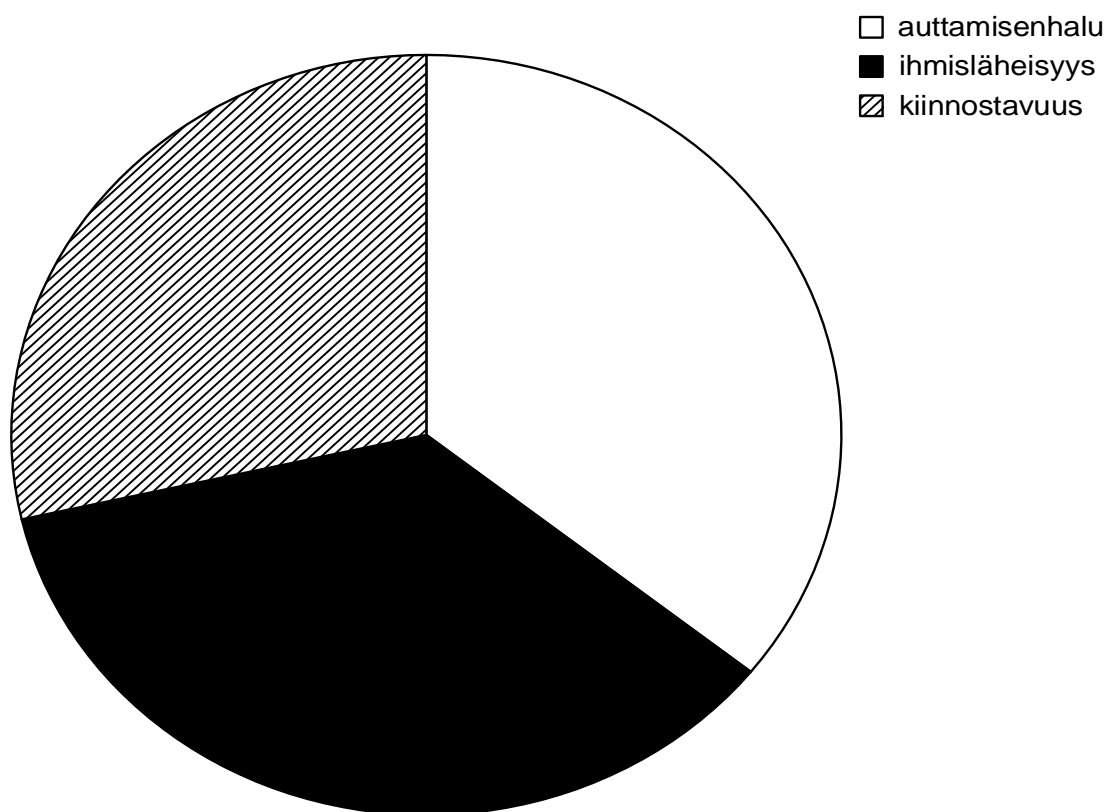
”Pidän kovasti työstäni, jopa niin paljon, että välillä unohdan sen olevan työtä. Välillä päivät ovat pitkiä ja joskus tuntuu, että haluaisi vain keskittyä omiin asioihin, mutta kun näkee nuoren/lasten iloisia kasvoja ja tietää, että on osannut auttaa edes vähän jaksaa jatkaa.” (tyttö, haaveammattina sosiaalityöntekijä)

”Kyllä todellisuudessa voisin nähdä itseni sosiaalityöntekijänä, koska nyt opiskelen psykologian kursseja. Ja muutenkin kotona olen niin auttamassa kaikkea. Ei se aina onnistu, mutta ainakin yritän auttaa. Minulle onkin sanottu, että olen niin kuin sosiaalityöntekijä. Mutta minun pitäisi miettiä tätä asiaa, koska tiedän sen, että se ei ole helppo työ.” (tyttö, haaveammattina psykologi)

”Kyllä sosiaalityöntekijäksi” – kannanottoryhmän suurin ero muihin ryhmiin on se, että alan matalia palkkoja pohditaan ainoastaan yhdessä aineessa. Työn vaativuutta ja raskautta pohditaan

jonkin verran, mutta kumpikaan seikka ei nouse kirjoituksissa hallitsevaksi tekijäksi. Työtä halutaan tehdä, koska tarve auttaa on suuri ja ryhmän tytöt kokevat olevansa hyviä ihmisläheisessä ”auttajan roolissa”. Tälle kannanottoryhmälle on tyypillistä kirjoittaa tarinoitaan ihmisläheisesti muutoksen aikaansaavana voimana. Kutsumus työhön kuvaa ehkä parhaiten tämän kannanottoryhmän tarinoita.

Vesala ja Rantanen (2007) kirjoittavat, että ”kannanottojen erilaisuutta ja samanlaisuutta määrittävät olennaisesti niihin liittyvät perustelut. Keskenään samankaltaisiakin kannanottoja voidaan perustella eri tavoin.” Kannanottoja voidaankin ryhmitellä omiksi alaryhmikseen. Tässä tutkimuksessa perusteluissa sosiaalityön vetovoimaisuudesta ammattina nousi esiin kolme perusteryhmää, miksi sosiaalityötä halutaan tehdä. Perustelut on laskettu kappalemääräisesti suoraan tarinoista. 1. Halu auttaa muita ihmisiä (5kpl) 2. Ihmisläheinen työ (5kpl) 3. Kiinnostava ala/kutsumusammatti (4kpl). Alla olevassa taulukossa on kuvattu yleisimmin kuvatut perustelut sosiaalityön vetovoimaisuudesta perusteluryhmittäin.

Kuvio 5 ”Kyllä sosiaalityöntekijäksi” – kannanottoryhmän yleisimmät perustelut

”Kyllä sosiaalityöntekijäksi” -kannanottoryhmän tarinoissa mielikuvat sosiaalityöstä ovat sekä positiivisia että negatiivisia. Kuten aiemmin totesin, sosiaalityön negatiiviset puolet tunnustetaan,

mutta niiden ei anneta nousta hallitsevaksi tekijäksi. Sosiaalityötä kuvataan yksipuolisesti ja idealistisesti ihmisten ongelmien ratkaisemisena. Tarinoissa tunnustetaan yksilön rajalliset keinot ongelmien ratkaisijana sekä yhteiskunnan riittämätön panos. Tarinoissa suurimmiksi perusteiksi sosiaalityön vetovoimaisuudesta nousi ihmisläheinen työ, mielenkiinto alaa kohtaan ja halu auttaa muita ihmisiä. Alalle pystytään asennoitumaan, koska oma persoonallisuus sopii työnkuvaan. Niemelän (1999) väitöskirja teologiseen tiedekuntaan pyrkivien uravalintamotiiveista, jota olen käsitellyt teoriaosuudessa, tarkastelee samanlaista ilmiötä. Siinä teologiseen tiedekuntaan hakeutuvilla alanvalintaperustelut olivat hyvin samankaltaisia kuin omassa tutkimuksessani. Omat henkilökohtaisen mielenkiinnon kohteet ja halu auttaa muita nousi urakehitystä tärkeämmäksi perusteluksi ammatinvalinnassa. Tämän tutkimuksen valossa näyttää kuitenkin siltä, että ”kyllä sosiaalityöntekijäksi” -kannanottoryhmä ei tiedä tarpeeksi sosiaalityöstä, vaikka onkin siitä kiinnostunut. Tarinoissa sosiaalityöntekijän tavanomaista päivää kuvataan välillä lastentarhanopettajan ammatin näkökulmasta, välillä lähihoitajan- tai psykologin ammatin näkökulmasta. Tietämättömyys alasta tunnustetaan, mutta työn ajatellaan silti olevan mielenkiintoista.

6.2 ”Ehkä sosiaalityöntekijäksi” -kannanottoryhmä

Toinen kannanottoryhmä koostuu tytöistä, jotka kertovat että he ehkä pystyisivät kuvittelemaan itsensä sosiaalityöntekijöinä.

Haaveammatit tällä ryhmällä ovat samankaltaisia kuin ”kyllä sosiaalityöntekijäksi” -kannanottoryhmällä. ”Ehkä sosiaalityöntekijäksi” -kannanottoryhmällä haaveammateiksi korostuu enemmän luovat ja ei niin tekniset ammatit kuten graafikko, valokuvaaja, liikunnanopettaja, sairaanhoitaja, psykologi ja opettaja.

”Ehkä sosiaalityöntekijäksi” -kannanottoryhmän tarinoissa työ nousee esiin mielenkiintoisena, mutta raskaana. Työ on kuvattu pääasiallisesti ihmisten auttamisena ja rahanjakamisena. Työ on tässä kannanottoryhmässä kuvattu välillä byrokraattisena paperinpyörityksenä, mutta pääasiassa kuitenkin ihmisten parissa tehtävänä työtä.

”Sosiaalitoimistossa autan mm. lomakkeiden täytössä ja tarpeen vaatiessa juttelen asiakkaiden kanssa heidän ongelmistaan.” (tyttö, haaveammatti ei tiedossa)

Tämä ote on tyypillinen aineisto-ote tarinoista. Kuten ”kyllä sosiaalityöntekijäksi” – kannanottoryhmälläkin sosiaalityö kuvataan yksipuolisesti. Alasta ei tiedetä riittävästi, jotta sitä osattaisiin kuvata tarkasti tai monipuolisesti. Alalle tyypillinen kuvaus ihmisten parissa tehtävästä työstä on tässä tarinassa toisarvoista. Ihmisten parissa tehdään työtä jos siihen jää aikaa.

”Tietoni sosiaalialasta pohjautuvat lähinnä mielikuviin, joissa suuri osa työstä on kanssakäymistä ihmisten kanssa, ongelmien ratkaisua ja monenlaista avun antamista. Sosiaalialan töissä minua kiehtoo mahdollisuuteni vaikuttaa ihmisen elämän suuntaan ja ohjata sitä parempaan suuntaan. Tätä kautta voin kokea mahdollisuuteni vaikuttaa myös yleisiin asioihin, kuten asenteihin.” (tyttö, haaveammatti ei tiedossa)

Tarinoissa kuvattiin sosiaalityötä usein monipuolisena ja vaihtelevana työnä. Tyttöjen kirjoittamissa tarinoissa usein myös korostettiin työskentelyä lasten ja nuorten parissa. Poikien tarinoissa tällaista jaottelua ei tehty.

”Koen tekeväni työtä, jota ei voi rahassa mitata.” (tyttö, haaveammatti ei tiedossa)

Tarkasteltaessa perusteluja sosiaalityön vetovoimaisuudesta tulevaisuuden ammattina, on ”ehkä sosiaalityöntekijäksi” -kannanottoryhmän tarinoissa nähtävissä kolme pääperustetta. 1. Halu auttaa muita (7kpl) 2. Halu työskennellä ihmisten parissa (5kpl) 3. Työn raskaus 4(kpl). Työn raskaus kuvataan sosiaalityön negatiiviseksi puoleksi ja se on usein syynä siihen miksi tällä kannanottoryhmällä sosiaalityöhön voitaisiin vain ehkä asennoitua. Ongelmaksi koetaan myös huono palkka. Myöskään palkkaus ei ole esteenä työntöelle, koska tarinoista heijastuu ajatus siitä, että työstä saadaan vastineeksi jotain muuta ja parempaa kuin raha.

”Ihmisten parissa työskentely on lähellä sydäntäni. Nautin muiden ihmisten auttamisesta, erityisesti lasten. On mukavaa helpottaa ongelmien kanssa painivien ihmisten elämää ja arkea. Tuntuu, että työlläni on tarkoitus ja että se on tärkeää.”
(tyttö, haaveammatti psykologi)

Suurimpana edellytyksenä työlle nähdään kiinnostus alaa kohtaan ja vahva halu auttaa heikompiosaisia ihmisiä. Koska myös tämän kannanottoryhmän mielestä työ on raskasta ja palkka huono, motivoimaan tarvitaan jotain muuta. Työn tuloksellisuus ja oman työn jäljen näkeminen nousee tärkeäksi. Työllä on nuorten mielestä yhteiskunnallista merkitystä. Yhteiskunnallinen

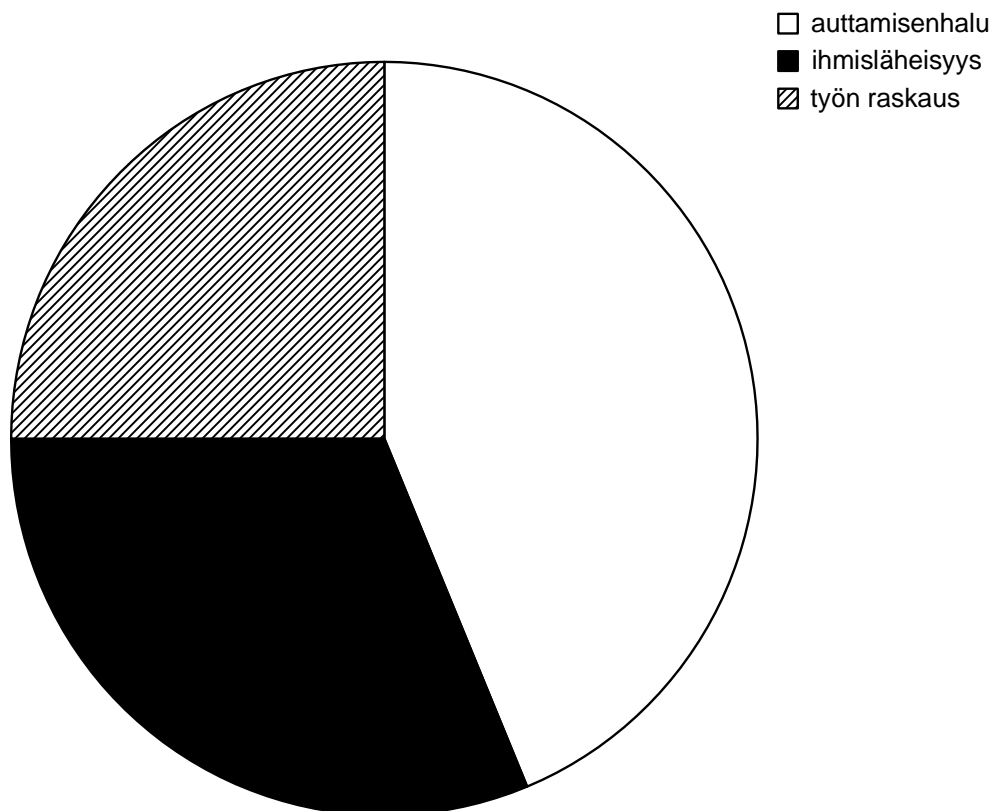
merkitys koetaan tärkeänä. Tarinoista nousee esiin, että nuoret kokevat työn sellaiseksi, jossa työn tuloksellisuus helposti näkyy ja siksi sitä jaksetaan tehdä

”Sosiaalityöntekijä ottaa kiltisti vastaan ihmisten ongelmat, auttaa korjaamaan ja vielä pitää siitä että saa auttaa. Tai no, nauttihan moni, mutta ihminen jolle se on kutsumus ottaa auttamisen elämäntehtäväkseen. Ja uskon, että meillä on käsissä melko hyvä ihminen jos se ei tässä paskaduunissa väsy ja katkeroidu. ” (Tyttö, haaveammatti ei tiedossa)

Ongelmaksi koetaan töiden vieminen ajatuksissa kotiin. Nuoret pohtivat tarinoissaan myös yhteiskunnan resursseja ja työntekijöiden jaksamista valitsemallaan alalla. Monet pohtivat myös suuria ikäluokkia ja yksi kuvasi varttuvia rappionuoria, joiden auttaminen tulevaisuudessa tulisi olemaan iso haaste. Työuupumus ja työssä väsyminen kuvattiin melkein väistämättömäksi tosiasiaksi sosiaalityössä. ”Ehkä sosiaalityöntekijäksi” – kannanottoryhmässä pohdittiinkin paljon kannattaako sellaiselle alalle hakeutua, jossa varmasti väsyä. Miksi ei hakeutua helpommalle alalle kun se kerran on mahdollista.

”Sosiaalityöntekijä tulee mieleen hento nainen, joka tuntee olonsa hyväksi kuulemalla muiden murheet tai teini-ikäisten kapinat, asiasta ulkopuolisena saaden silti henk.koht. loukkauksia, ja pikkuhiljaa unohtaa itsensä, väsyä. ” (tyttö, haaveammatti ei tiedossa)

Freeman ja Valentine (2004) tutkimustuloksissa sosiaalityöntekijän kuvasta elokuvissa, sosiaalityöntekijä on kuvattu kovin samalla tavalla kuin edellisessä aineisto-otteessa. Valitsemani näyte on stereotyyppinen, mutta hyvä kuvaus siitä millaisia mielikuvia sosiaalityö lukiolaisissa herättää. Varsinkin kun sama stereotypia esiintyi useissa aineissa.

Kuvio 6 ”Ehkä sosiaalityöntekijäksi” – kannanottoryhmän yleisimmät perustelut

”Ehkä sosiaalityöntekijäksi” – kannanottoryhmän tarinat ovat aika samantyyppisiä kuin ”kyllä sosiaalityöntekijäksi” – kannanottoryhmän tarinat. Tosin tässä kannanottoryhmässä sosiaalityötä on kuvattu sekä negatiivisesti että positiivisesti. Tämä kannanottoryhmä siis pohtii myös sosiaalityön negatiivisia puolia kuten työn raskautta ja huonoa palkkaa. Tarinoissa esiintyy perusteluja myös sille miksi alalle ei kannattaisi suuntautua. Monissa tarinoissa pohditaan sitä, että vaikka sosiaalityö kiinnostaa niin helpommalla pääsisi kun ei valitsisi kyseistä ammattia. Tarinoiden perusteella voi sanoa, että myöskään tämä ryhmä ei tiedä alasta riittävästi. Tarinoissa sosiaalityöntekijä kuvataan joko idealistisesti muutoksen aikaansaavana ja ongelmien ratkaisijana hyväntekijänä tai stereotyyppisesti naistyöntekijänä, joka varmasti jossain kohtaa ammattiuraansa väsyä ja katkeroituu. Sosiaalityöntekijän tavanomaista päivää kuvataan yksipuolisesti byrokraattiseksi toimistotyöksi tai vähempiosaisten auttamiseksi. Työn monipuolista kenttää ei tunneta tässä ryhmässä tai ainakaan sitä ei tuoda tarinoissa esille.

6.3 ”Ei ikinä sosiaalityöntekijäksi” – kannanottoryhmä

Ryhmä ”ei ikinä sosiaalityöntekijäksi”- kannanottoryhmän tytöt ja ”ei ikinä sosiaalityöntekijäksi”- kannanottoryhmän pojat on tarkastelun alla kolmanneksi.

6.3.1 ”EI IKINÄ SOSIAALITYÖNTEKIJÄKSI/TYTÖT” -KANNANOTTORYHMÄ

Haaveammatteja tarkasteltaessa ”ei ikinä sosiaalityöntekijäksi” -kannanottoryhmän tytöillä ja pojilla on hyvin samanlaisia tulevaisuudenvisioita. Tyttöjen ja poikien haaveammatit ovat teknisiä miesten ammatteja ja ns. muotiammatteja. Moni tähän kannanottoryhmään kuuluvista nuorista haluaa isona joko lääkäriksi, diplomi-insinööriksi, juristiksi, tuomariksi, johtajaksi, ekonomiksi, toimittajaksi tai opettajaksi. Nämä ammatit ovat nousevat aineistossani selvästi suosituimmiksi. Lääkäriin ammatti tuntuu olevan kaikista suosituin, vaikka se Suomen gallupin Helsingin sanomille teettämässä kyselyssä on menettänyt suosikkiammatin asemaa. (Helsingin Sanomat, 2004).

Tyttöjen ”ei ikinä sosiaalityöntekijäksi”- kannanottoryhmän tarinoissa sosiaalityötä pohditaan melko samalla tavalla kuin poikien tarinoissa. Mielikuvat näyttäisivät olevan sekä tytöillä että pojilla samansuuntaisia. Sosiaalityötä tehdään pääasiallisesti halusta auttaa muita, yleensä heikompiosaisia ihmisiä. Auttaminen nähdään keskusteluna ja ihmisten ongelmien ratkomisena sekä rahan jakamisena.

Työn ajatellaan olevan kutsumusammatti eikä sitä tehtäisi jos siihen ei olisi niin suurta mielenkiintoa. Sosiaalityöntekijän ajatellaan olevan ”maailmanparantaja”. Työ kuvataan kiireiseksi ja henkisesti raskaaksi. Työ esiintyy tarinoissa välillä turhauttavanakin, koska työ on byrokraattista ja paperitöitä on paljon. Tyttöjen tarinoissa pohditaan myös jonkin verran sosiaalityön resurssipulaa.

”Sosiaalityöntekijä on kutsumusammatti ja se ei sovi kenelle tahansa.” (tyttö, haaveammatti hortonomi)

”Ehkä sosiaalityöntekijässä tulee olla pieni osa maailmanparantajaa, joka motivoi jatkamaan työssä.”(Tyttö, haaveammatti ei tiedossa)

”En oikein osaa nähdä itseäni sosiaalityöntekijänä. Mielestäni se on kutsumusammatti. Huono palkka ja pitkät päivät eivät houkuta.” (Tyttö, haaveammattina diplomi-insinööri)

Palkkakysymys nousee esille tämän ryhmän tarinoissa. Palkka nähdään liian matalana. Työhön täytyy olla ”paloa” ja mielenkiintoa, jotta sitä jaksettaisiin tehdä. Työtä kuvataan raskaaksi ja tämän kannanottoryhmän tarinoissa kuvataan vahvasti sitä, kuinka henkilökohtaiset voimavarat eivät riittäisi sellaiseen työhön.

Tyttöjen tarinoissa esiintyvistä perusteluista sosiaalityön vetovoimaisuudesta on nostettavissa kolme käytetyintä perustetta. 1. omat rahkeet eivät riitä (17kpl) 2. Sosiaalityö ei kiinnosta (12kpl) 3. Sosiaalityön ammatista ei tiedetä tarpeeksi (9kpl).

Useimmat ihmiset liittävät kannanottoihin selontekoja ja perusteluja. Voidaan sanoa, että argumentaatiolla on retorinen luonne (Vesala & Rantanen, 2007). Tässä tutkimuksessa tarinoissa esiintyy perusteluja mielikuville. Tarinoista nousee esille perusteluja, joita myös kommentoidaan. Tarinoissa on välillä tarkkaan selvitetty miksi sosiaalityöstä ollaan jotakin tiettyä mieltä. Tyttöjen yleisimpiä perusteluja on kommentoitu siten, että työ ei kiinnosta, koska palkka on huono. Alasta ei ole tarpeeksi tietoa, koska siitä ei ole kukaan kertonut. Alasta ei ole myöskään vaivauduttu ottamaan itse selvää. Tämän kannanottoryhmän tarinoissa käy ilmi myös se, että stereotypiat vaikuttavat vahvasti ja jopa estävät suuntautumasta sosiaalityöhön.

”Itse en voisi kuvitellakaan olevani sosiaalityöntekijä. En tiedä alasta mitään, mutta nimi kertoo tarpeeksi.” (tyttö, haaveammatti lääkäri)

”En todellisuudessa haluaisi olla sosiaalityöntekijä. Ammatti ei houkuta. Palkka ei ole hyvä ja asiakkaat epämääräisiä tai joutuu toimimaan pankkina. Jos olisin ammatissa, jossa autetaan ihmisiä, olisin lääkäri. En myöskään näe, että sosiaalityöntekijän tulevaisuudennäkymät olisivat kovin kummoiset. Jos sosiaalityöntekijä haluaa edetä alallaan, hän ei mitä luultavimmin enää tee niin paljon töitä asiakkaiden kanssa, vaikka hän varmaankin hakeutui alalle juuri ihmisläheisyyden vuoksi. Ala vaatii tietynlaista persoonaa.” (tyttö, haaveammattina joku akateeminen ala)

Tarinoissa työ kuvataan ammattina, jossa ei ole uramahdollisuuksia. Erään tytön tarinassa on kuvattu sitä kuinka ala ei sovellu kunnianhimoisille ihmisille. Tämän kannanottoryhmän tytöt kuten pojatkin pohtivat paljon palkkausta ja työssä etenemismahdollisuuksia. Tytöt myöntävät avoimesti tietämättömyytensä ja stereotypiansa ammattia kohtaan. Usein ne tytöt, jotka olivat kuvanneet sosiaalityötä negatiivisesta ja itselleen soveltumattomana, haaveammattina oli joku yhteiskunnallisesti arvostettu ammatti kuten lääkäri. Jos tarkkaa haaveammattia ei ollut tiedossa, oli kuitenkin haluttu korostaa että tarkoituksena oli opiskella joku akateeminen ala.

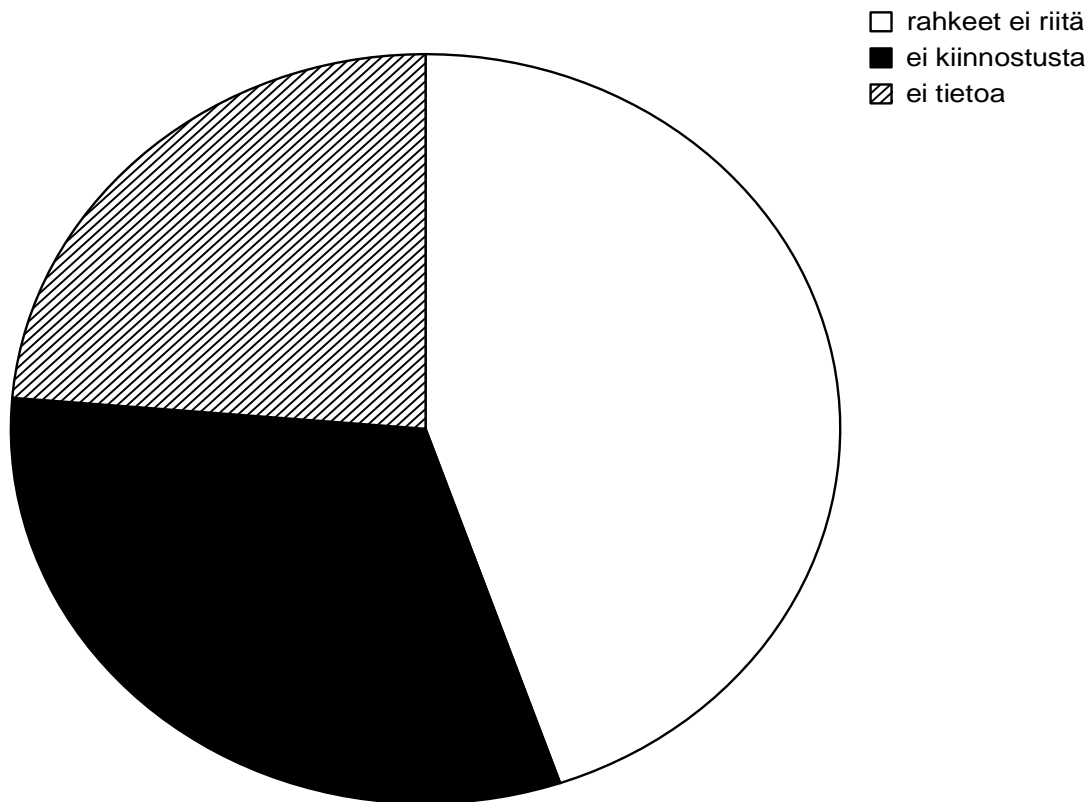
”Itseäni alalle en voisi kuvitella, koska työ on minusta liian huonopalkkaista ja työ on henkisesti raskasta, koska päivät pitkät joutuu katselemaan paljon ”toivottomia” tapauksia.” (Tyttö, haaveammatti ei tiedossa)

”Itse en henkilökohtaisesti todennäköisesti pystyisi työskentelemään alalla. En yksinkertaisesti kestäisi ammattia, joka on niin raskas.” (tyttö, haaveammatti ei tiedossa)

Työ esiintyi tyttöjenkin tarinoissa henkisesti raskaana ja vaativana. Työn raskaus oli yksi syy, miksi ala ei kiinnosta. Tälle kannanottoryhmälle oli myös tyypillistä, että työtä ei nähty niin idealistisena kuin muissa kannanottoryhmissä. Työ koettiin pikemminkin turhauttavaksi kuin aikaansaavaksi.

”Koen työni tärkeäksi niin yksilön kuin yhteiskunnankin kannalta.” (Tyttö, haaveammatti ei tiedossa)

Tarinoissa pohdittiin paljon myös sosiaalityön yhteiskunnallista merkitystä. Työ nähdään tärkeänä, vaikka sitä ei itse haluttaisikaan tehdä. Tässäkin kannanottoryhmässä yhteiskuntaa ja sen toimimattomuutta kritisoitiin vahvasti. Tarinoissa kuvattiin yksittäisen työntekijän toivottomuutta asioiden muuttamiseksi parempaan suuntaan. Yhteiskunnalta toivottiin suurempaa panostusta sosiaalityöhön.

Kuvio 7 ”Ei ikinä sosiaalityöntekijäksi” – kannanottoryhmä/tytöt yleisimmät perustelut

6.3.2 ”EI IKINÄ SOSIAALITYÖNTEKIJÄKSI/POJAT” – KANNANOTTORYHMÄ

”Ei ikinä sosiaalityöntekijäksi/pojat” – kannanottoryhmän tarinoissa työ kuvataan pääosin samalla tavalla kuin tyttöjen tarinoissa. Poikien tarinoissa sosiaalityöntekijän päivää on kuvattu välillä yksityiskohtaisestikin. Yksityiskohtaiset kuvaukset antavat informaatiota siitä, että sosiaalityöstä ei tiedetä tarpeeksi. Tarinoissa tietämättömyys myös myönnetään avoimesti. Sosiaalityöntekijän tavanomainen työpäivä kuvataan joko lastentarhanopettajan ammatista tai lähihoitajan ammatista käsin. Oli sosiaalityöntekijän ammattia sitten kuvattu ”oikein” tai väärin” on se tarinoissa kuvattu aina raskaaksi ja vaativaksi.

”Todellisuudessa en voisi nähdä itseäni sosiaalityöntekijänä, koska ala ei kiinnosta minua ja se saattaa kaiken lisäksi olla alipalkattu.” (poika, haaveammatti ei tiedossa)

”Myönnän toki etten tiedä alasta paljoakaan kuten yllä olevasta tarinasta varmaankin käy ilmi ja ehkä omat stereotypiani estävät minua harkitsemasta ammattia todellisena vaihtoehtona, mutta omat tavoitteeni ovat muualla.” (Poika, haaveammattina arkkitehti tai juristi)

Palkka ja uralla etenemismahdollisuudet ovat tärkeässä asemassa poikien tarinoissa. Yhdessä tarinassa on kuvattu suoraan, että työ ei ole kunnianhimoisille ihmisille, koska siinä on erittäin huonot etenemismahdollisuudet. Alaa vieroksutaan, vaikka siitä ei paljon tiedetä. Tietämättömyys myönnetään tarinoissa avoimesti. Omat stereotypiat estävät kuitenkin ottamasta alasta selvää tai edes harkitsemasta alaa.

”Ei ikinä sosiaalityöntekijäksi/pojat” -kannanottoryhmän tarinoissa esiintyvät perustelut jakaantuvat selvästi kolmeen eri ryhmään. 1. Sosiaalityö ei kiinnosta (14kpl) 2. Sosiaalityöstä ei ole riittävästi tietoa (9kpl) 3. Huono palkka (5kpl).

”Ammatti ei kiinnosta minua lainkaan. Minulla on vain hatara kuva siitä, mitä kyseisessä ammatissa edes tehdään.” (poika, haaveammattina näyttelijä)

Yllä oleva kommentti on tyypillinen ”ei ikinä sosiaalityöntekijäksi/pojat” – kannanottoryhmälle. Tarinoiden perusteella näyttäisi siltä, että pojilla oli suurempi tarve ilmoittaa vahva negatiivinen suhtautumisensa sosiaalityöhön. Tarinoissa myönnettiin työn tärkeys, mutta katsottiin oman persoonan olevan soveltumaton ammattiin.

Todellisuudessa sosiaaliala ei soveltuisi minulle. En ole oikeastaan kiinnostunut kuuntelemaan ihmisten ongelmia enkä ole ajatellut työskenteleväni niin sosiaalisessa ammatissa. (poika, haaveammatti ei tiedossa)

”Jos todellisuutta katsotaan, niin en pystyisi näkemään itseäni sosiaalityöntekijänä. Olen omasta mielestäni melko epäsosiaalinen enkä osaa esimerkiksi lohduttaa ihmisiä tarpeen vaatiessa.” (poika, haaveammattina matemaatikko)

Tarinoista nousee esille, että työ ei kiinnosta, koska se on liian sosiaalista. Työskentely ja sosiaalinen kanssakäyminen yhteiskunnan heikompiosaisten kanssa ei kiinnosta.

”Itseäni en voisi nähdä tulevaisuudessa sosiaalityöntekijänä. Vaikka ammatti on tärkeä yhteiskunnallisesti, minun rahkeet eivät siihen varmaan riittäisi. Totta kai haluaisin auttaa ihmisiä, mutta työ on vaativaa ja henkisesti raskasta; minun ominaisuuteni eivät ole sellaiseen työhön tarkoitettu.” (Poika, haaveammattina opettaja tai urheilutoimittaja)

Pojat kuvaavat työn henkisesti raskaaksi ja kokevat että omat rahkeet eivät sellaiseen työhön riittäisi.

”Todellisuudessa tuskin päädyn sosiaalialalle: alalla olevat, varsinkin vanhemmat ihmiset tuntuvat jotenkin katkerilta/masentuneilta enkä itse halua tulla sellaiseksi. (poika, haaveammattina huippu-urheilija)

Työtä ei haluta pitää vaihtoehtona. Tarinoissa kuvataan sitä, että sosiaalityö veisi kuitenkin jossain vaiheessa ilon ja motivaation ja työntekijä masentuisi tekemänsä työn tuloksettomuudesta.

”Tulevaisuudessa sosiaalityöntekijöitä tullaan tarvitsemaan kun nykyisten ”rappionuorten” suuret ikäluokat alkavat tarvita apua ongelmiinsa. Ennaltaehkäisy ei kuulu suomalaiseen toimintamalliin, vaan vasta ongelmien seuraamuksia hoidetaan. Apu tulee nykyään aivan liian myöhään. En ole varma, haluanko korjata huomenna ongelmia, joiden syntyminen olisi voitu estää jo tänään.” (poika, haaveammattina joku musiikkiin liittyvä)

Pojat kuvaavat työtä yhteiskunnallisesti tärkeäksi. Jos työtä tehtäisiin, sitä tehtäisiin sen vuoksi, että se kiinnostaa, ei rahan takia. Auttamisen halu ja sosiaalisuus olisivat suurimmat tekijät, miksi alalle lähdettäisiin. Osassa tarinoista päästään syvälliseenkin pohdiskeluun yhteiskunnan tilasta ja sosiaalityön merkityksestä. Kuten alla olevasta lainauksesta näkyy, myös yhteiskunnan asennetta kritisoidaan.

Poikien tarinoissa sosiaalityö kuvataan usein perinteiseksi sosiaalitoimistoissa tehtäväksi sosiaalityöksi. Osassa tarinoista kerrotaan selvästi aikuissosiaalityöstä ja osassa lapsiperhetyöstä. Tarinoissa ei jakoa ole näin selvästi pystytty määrittelemään, mutta se on sieltä havaittavissa. Tarinat kuvaavat sosiaalityötä raskaaksi. Sen on ajateltu olevan myös byrokraattista paperien pyörittystä.

”Työpäivääni kuuluu työskennellä ihmisten parissa ja auttaa heitä heidän elämän tilanteessaan. Autan heitä heidän jokapäiväisessä elämässä ja annan neuvoja ja informaatiota ja ratkon ongelmia.” (poika, haaveammattina ekonomi)

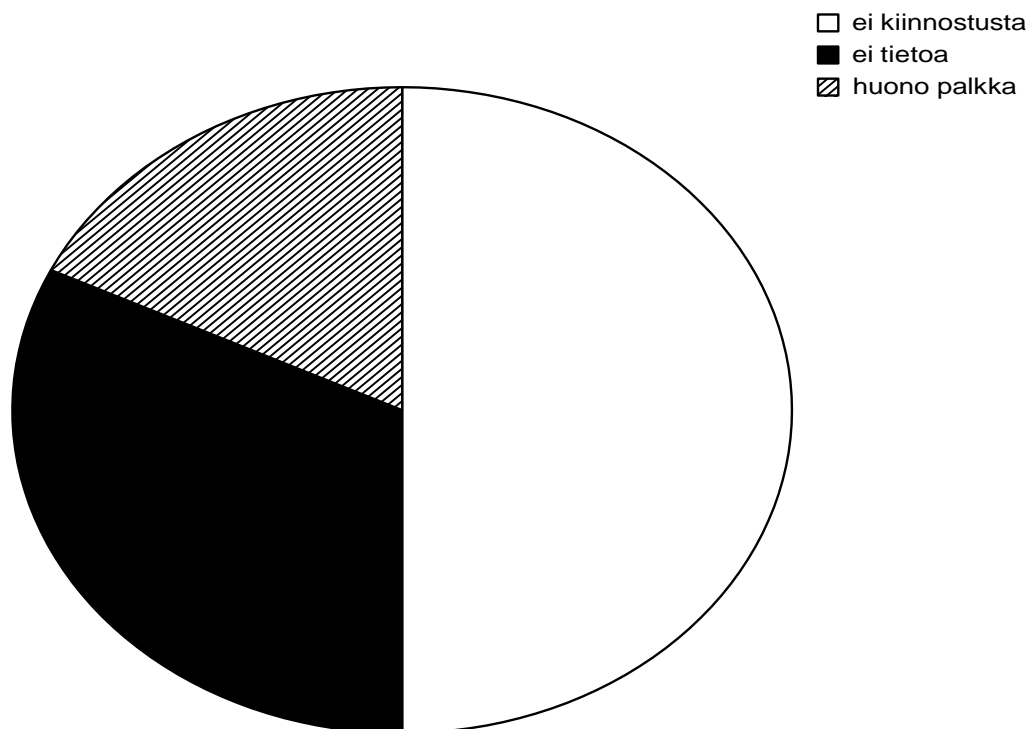
”Hienointa on, kun näen työni tuloksen: heidän ongelmansa ratkeavat ja heidän kasvoihinsa palaa hymy.” (poika, haaveammatti ei tiedossa)

Pojat kirjoittavat tarinoissaan sosiaalityön olevan ihmisten ongelmien ratkomista ja vastausten etsimistä kysymyksiin. Työntekijän on tarkoitus antaa vastauksia siihen kuinka asiakkaiden tulee toimia, jotta elämä sujuisi paremmin. Sosiaalityöntekijän tärkeäksi tehtäväksi nousee heikompiosaisen ihmisen auttaminen, heidän elämän järjestäminen sekä rahan jakaminen.

”Se kun saa auttaa ihmisiä pääsemään huolistaan yli, täyttää sisälläni jonkun tyhjän paikan ja siksi jaksan yhä tehdä samaa työtä, koska se on niin palkitsevaa. Kun useimmat ystäväni valitsivat alan jolla he tienaavat, melko paljon ovat he samalla hieman onnettomia, koska he eivät tee sitä työtä jota rakastavat. Minä sen sijaan valitsin ammatin, jota rakastan joten tulen tekemään sitä lopun elämäni.” (poika, haaveammattina lääkäri)

Poikien tarinoissa palkkakysymys on isossa roolissa. Palkkaa ja sen tasoa pohditaan suhteessa työn raskauteen. Palkka nähdään järjestäen liian matalana.

Työ on kuvattu auttamisen lähtökohdasta, kuten aiemmin totesin. Työn ajatellaan olevan kutsumus, jota ei voi ohittaa, vaikka palkka olisi huono ja arvostus olematonta. Eräessä tarinassa kuvataan sitä, kuinka sosiaalityö täyttää tyhjiön henkilön sisällä.

Kuvio 8 ”Ei ikinä sosiaalityöntekijäksi” – kannanottoryhmä/Pojat yleisimmät perustelut

”Ei ikinä sosiaalityöntekijäksi” – kannanottoryhmän tarinoissa sosiaalityö näyttäytyy keskenään melko samalla tavalla. Sosiaalityö kuvataan byrokraattiseksi paperinpyörittämiseksi tai vähäosaisten ihmisten auttamiseksi. Sosiaalityö kuvataan myös raskaaksi ja vaativaksi sekä väsyttäväksi työksi. Sosiaalityöntekijällä ei nähdä olevan suuriakaan vaikutusmahdollisuuksia johtuen muun muassa yhteiskunnan vähäisestä panoksesta. Se, että sosiaalityöstä ei tiedetä, myönnetään avoimesti. Tietämättömyydellä perustellaan myös sitä, miksi alalle ei haluta hakeutua. Tarinoissa toivotaan sosiaalityön tunnetuksi tekemistä myös lukiolaisten keskuudessa. Palkka on isossa osassa tämän kannanottoryhmän tarinoissa. Palkkaus ja uralla etenemismahdollisuudet nähdään yleisesti ottaen huonona eikä sosiaalityötä pidetä siksikään varteenotettavana vaihtoehtona.

7 Johtopäätökset: Lukiolaisten ammatilliset asenteet sosiaalityöstä koulutukseen hakeutumisen kynnyksellä

Teoriaosuudessa olen käsitellyt nuorten ammatinvalintaa ja siihen vaikuttaneita tekijöitä. Olen käyttänyt enimmäkseen kansainvälistä tutkimusta aiheesta, koska kuten totesin, suomalaista nykyaikaista tutkimusta on vähän. Kansainvälistä tutkimusta ei voida suoraan rinnastaa meidän yhteiskuntaamme. Näen siinä silti yhtäläisyyksiä sekä tehtyjen suomalaisten tutkimusten että oman aineistoni kanssa. Tutkimusten mukaan ammatinvalintaan vaikutti paljon vanhempien sosioekonominen asema ja mielipide. Tytöt ja pojat erosivat toisistaan selvästi suuntautumisillaan sekä sillä mikä ammatissa oli tärkeää. Oman tutkimukseni perusteella näyttäisi siltä, että myös tyttöjen haaveammatit olivat monipuolisempia kuin poikien. Tytöt haaveilevat yhtäläillä teknisistä ammateista kuin hoivatyöstä ja sosiaalisista ammateista. Pojat kuitenkin haaveilevat pelkästään niin sanotuista ”miesten töistä”. Erityisen selvästi tämä näkyi esimerkiksi siinä, että yksikään poika aineistossani ei pystynyt kuvittelemaan itseään sosiaalityöntekijäksi.

Sosiaalialan ja sosiaalityön julkisuuskuva ja tunnettavuus on alkanut huolestuttaa yhä enemmän alalla toimijoita. Kuten aikaisemmin totesin, muun muassa Talentia on kampanjoinut sosiaalialan puolesta voimakkaasti ”Sosiaalitapaus” -kampanjan voimin.

Tämän tutkimuksen perusteella näyttää siltä, että sosiaalialasta ei tiedetä riittävästi. Tieto on rajoittunutta ja yksipuolista ja usein aika stereotyyppistä. Se sekoitetaan herkästi terveystalouteen tai Kelaan. Oma tutkimukseni tukee tätä oletusta. Osa tutkimukseeni osallistujista myönsi avoimesti tietämättömyytensä, mutta ei siltikään halunnut edes harkita alaa omakseen. Muutama opiskelija kirjoittikin, että ”nimi kertoo jo ihan tarpeeksi”. Ennakkoluulot ja stereotypiat istuvat vahvasti keskuudessamme ja sosiaalityö luokitellaan enemmän naisten ammatiksi kuin miesten. Teoriaosuudessa olen käsitellyt sosiaalityön historiaa ja alan naisvaltaisuutta. Sosiaalityö on kautta aikojen ollut vapaaehtoisten naisten tekemää työtä (Vuorikoski 1999). Kuten aiemmin totesin, sosiaalityön historian tunteminen on tärkeää. Kuitenkaan sosiaalityön historialla ei voida selittää kaikkia nykypäivän mielikuvia ja asenteita sosiaalityöstä.

Televisio on tunnustettu ja käytetty tiedonvälityskanava. Voisiko televisiota käyttää sosiaalityössä laaja-alaisemmin ammatin markkinoimiseen positiivisten mielikuvien luomiseksi? Usein

sosiaalityön uutisoinnissa käytetään paikallista mediaa. Olisiko tiedottamisessa siirryttävä avoimen ja laaja-alaisemman median käyttöön, jotta ihmisille saataisiin realistisempi kuva siitä, millaista sosiaalityö on ja mitä kaikkea siihen kuuluu (Tower, 2000). Miksi sitten sosiaalityöntekijöiden ääni ei kuulu esimerkiksi lehtikirjoittelussa? Suurin syy on varmasti työntekijöitä sitova vaihtoehtovallisuus. Työntekijät eivät voi puhua asiakastapauksistaan. Työstä voidaan puhua yleisellä taholla, mutta yksittäisten työntekijöiden kiire ja halu keskittyä olennaiseen saattaa olla esteenä tällaiselle vuorovaikutukselle. Näyttäisi siis siltä, että esimerkiksi median esittämä kuva sosiaalityöstä on kovin yksipuolinen ja välillä stereotyyppinenkin, koska sosiaalityöstä ei tiedetä tarpeeksi. Kuten aiemmin olen todennut, myös uutiskynnyksen ylittävät uutiset sosiaalityöstä ovat yksipuolisia ja yhdestä näkökulmasta. Uutiset käsittelevät useimmiten joko toimeentulotuen jonoja tai lastensuojelun toimenpiteitä. Sosiaalityötä voitaisiin tuoda enemmän esille tukitoimena, jolla ylläpidetään yksilön ja perheen turvallisuutta ja suoriutumista jatkuvassa yhteiskunnan muutosprosessissa.

Lukiolaiset kuvailivat sosiaalityöntekijää ”rahalippaaksi” ja ”pummien auttajaksi”. Oma tutkimukseni tukee teoriaosuudessa käsittelemääni tutkimusta median vaikutuksesta asenteisiin. Vaikka oman tutkimukseni nuoret eivät pitäneet esimerkiksi televisiota kovin luotettavana tiedonlähteenä, on se silti saattanut synnyttää erilaisia mielikuvia ammasteista.

Sosiaalityö kuvattiin pääsääntöisesti sosiaalitoimistoissa tehtäväksi perussosiaalityöksi. Sen monipuolinen kenttä ei ole tunnettu lukiolaisten eikä muunkaan yhteiskunnan keskuudessa. Aikaisemmat tutkimukset tukevat tätä käsitystä. Aineistosta nousee esille, että lukiolaiset ajattelevat sosiaalityön ammattikuvan käytännönläheiseksi työksi, mitä se tietysti omalla tavallaan onkin. Yli puolet tutkimukseeni osallistuneista tytöistä ja pojista osasi nimetä sosiaalityön yliopistossa opiskeltavaksi oppiaineeksi. Tarinoissa ei kuitenkaan pohdittu sitä, mitä akateeminen koulutus työlle tarkoittaa. Tutkimukseen osallistuneet lukiolaiset eivät tieneet sosiaalityöntekijän hallinnollisista mahdollisuuksista, johtotehtävistä, tutkijan töistä jne. Sosiaalityö nähtiin enemmänkin ruohonjuuritasolla tehtäväksi työksi. Monissa tarinoissa esiintyi katupartiot, päivystäminen ja asiakkaan kanssa kulkeminen.

Ne, jotka pystyivät kuvittelemaan itsensä sosiaalityöntekijäksi, olivat kaikki naisia. Heidän motiivinsa alalle oli auttamisen halu, ihmisläheinen työ ja sosiaalityön kiinnostavuus. Yhteistä tälle kannanottoryhmälle oli se, että he olivat haaveammateissaankin suuntautuneet pääsääntöisesti tietynlaisiin ”naistenammateina” pidettäviin ammatteihin. Tämä kannanottoryhmä ei pohtinut

matalaa palkkaa eikä sen ihmeellisemmin työn raskauttakaan. He tunnistivat työn vaativuuden, mutta motivoituivat sen tarpeellisuudesta ja yhteiskunnallisesta merkityksestä. Voitaisiin kai sanoa, että tälle kannanottoryhmälle tyypillistä oli kutsumus ammattiin. Teoriaosuudessa käsiteltiin sairaanhoitajien ammatinvalintaan vaikuttaneita syitä (katso Sand-Jecklin & Schaffer, 2006) ja siellä nousi vahvimaksi motiiviksi sama kuin omassa aineistossani: Halu auttaa muita ja saada muutosta aikaan. Onko tällainen piirre sitten vain tytöille tyypillinen?

Sosiaalityö nähdään melko idealistisestikin ihmisten auttamisena ja ongelmien ratkaisemisena. Sosiaalityön uskotaan olevan palkitsevaa, koska työn tuloksellisuus näkyy heti ja työ on yhteiskunnallisesti merkittävää. Kirjoittajat kuvailevat kiitollisia ja hymyileviä asiakkaita, joiden kautta työntekijä saa kiitosta työstään. Sosiaalityöntekijä joutuu usein tekemään päätöksiä ja puuttumaan tilanteisiin, jotka ovat perheelle vaikeita. Viranomaisroolissa olevan ulkopuolisen ”sekaantuminen” perheen tilanteeseen koetaan helposti uhkaksi enemmän kuin avuksi. Varsinkin lastensuojelussa päätökset ovat usein isoja ja kipeitä ja vaikuttavat perheen elämään mahdollisesti koko loppuelämäksi. Tämän puolen tuntemusta ei tarinoista kuitenkaan noussut esiin. Huolestuttavaa oli, että sosiaalityö nähtiin raskaana ja nopeasti loppuun kuluttavana työnä. Tähän puoleen olisi sosiaalityön paneuduttava huolellisesti varsinkin työntekijöiden eläkkeelle jäämisiään noustessa jatkuvasti.

Tutkimukseni perusteella voi sanoa, että lukiolaiset eivät juuri tunne sosiaalityön laaja-alaisuutta eivätkä näin ollen tiedä mitä sosiaalityöntekijän tehtäväkenttä sisältää. Ristiriitaista on se, että käytännön sosiaalityöntekijät joutuvat yhä aikaisemmassa vaiheessa puuttumaan lasten ja nuorten ongelmiin. Tällaista tiedostamista tutkimusteni tuloksissa en kuitenkaan havainnut. Tutkimukseen osallistuneiden tarinoissa ei myöskään tuotu esille sosiaalityön vaikutusta eriarvoisuuden lisääntymisen ehkäisyssä. Tulevaisuudessa tulisikin nuorille ”markkinoida” sosiaalityötä samanlaisena apuvälineenä kuin normaali terveyskeskuskäynti ja korostaa ennalta ehkäisevän työn helppoutta ja halpuutta verrattuna esimerkiksi pitkiin laitoshoitoihin tai huostaanottoihin.

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus sosiaalityössä koostuu pienistä ”puroista”. Yhden ihmisen auttaminen heijastuu myös läheisten ihmisten elämänlaatuun parantavasti. Vaikuttavuutta on vaikea mitata, mutta tätä vaikuttavuutta ja koko sosiaalityön laajuutta tulisi tuoda laajemmin esille eri medioissa. Tietoisuuden lisääminen lisää nuorten kiinnostusta alaa kohtaan sekä korostaa yhteisöllisyyden merkitystä usein hetkellisissä mutta hankalissa yksilön vaikeuksissa.

Sosiaalityö koetaan kutsumusammattiksi. Tämä ajatus on yhteinen kaikille ryhmille riippumatta sukupuolesta tai haaveammattista. Sosiaalityötä tehdään halusta auttaa muita ihmisiä. Sitä ei tehdä rahan, työn hohdokkuuden tai helppouden takia. Myös tämä ajatus on yhteinen. Sosiaalityö myönnetään yhteiskunnallisesti tärkeäksi ja merkitykselliseksi alaksi, vaikka sitä ei haluttaisikaan itse tehdä.

8 Lopuksi: Tutkimusprosessin ja tulosten arviointia

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli tutkia lukiolaisten mielikuvia sosiaalityöstä sekä etsiä perusteluja sosiaalityön vetovoimaisuudelle. Aikaisempien tutkimusten perusteella näytti siltä, että sosiaalityö ei ole tunnettu eikä tunnistettu kenttä yhteiskunnassamme. Edelleen sosiaalityö nähdään marginaalisena ja viimesijaisena. Tätä sosiaalityö tietysti osaltaan onkin. Toimeentulotuki ja lastensuojelu ovat viimesijaisia palveluja yksilön toimeentulon ja toimintakyvyn turvaamisessa.

Kaiken kaikkiaan tämän tutkimuksen tulokset ovat yhteneväisiä aikaisempien tutkimusten kanssa. Sosiaalityön kenttää ei tunneta riittävästi. Sosiaalityö ei myöskään esiinny houkuttelevana ammattina tähän tutkimukseen osallistuneille lukiolaisille, vaikka ammatinvalinta oli heille sillä hetkellä ajankohtainen. Lukiolaiset itse perustelivat kantaansa tietämättömyydellä, huonolla palkalla ja työn raskaudella.

Jäin pohtimaan palkkauksen merkitystä lukiolaisten tarinoissa. Sosiaalityö näyttäisi olevan riittämättömästi tunnettu kenttä yhteiskunnassamme. Kaikki tuntuvat silti tietävän, että siitä maksetaan huonosti. Keräsin aineistoni marras-joulukuussa 2006. Osuiko aineiston keruu keskelle yhteiskunnallista keskustelua naisvaltaisten alojen palkkakuopista? Jos näin on, on se saattanut vaikuttaa myös oman aineistoni tutkimustuloksiin. Toisenlaisena aikana tehty aineistonkeruu olisi saattanut antaa erilaisia vastauksia tutkimuskysymyksiini, tai sitten ei. Toisaalta, jos yhteiskunnalliset keskustelut eivät ole vaikuttaneet lukiolaisten mielikuviin esimerkiksi palkkauksesta, mistä mielikuvat sitten ovat syntyneet? Palkka-asiat ovat tulleet entistä tärkeimmiksi eri alojen rekrytoinnissa. Tosiasia kuitenkin on, että sosiaalialan mahdollisuudet kilpailla palkoilla ovat vähäiset. Houkuttelevuus alaan täytyy saada luotua muilla tavoin.

Työn raskautta ja sen kuluttavaa luonnetta pohdittiin paljon. Työn raskaus on ongelma, joka on yhteinen koko sosiaalialalle. Vaikutusmahdollisuudet yksittäisellä työntekijällä saattavat olla vähäiset, mutta resursseilla ja työn sisällön kehittämisellä muutosta on mahdollisuus saada aikaan. Tässä tutkimuksessa aineisto on koostunut lukiolaisista nuorista. Mielenkiintoista olisi tehdä iso ja kattava tutkimus Suomen nuorista yleensä ja heidän näkemyksistään sosiaalityöstä. Jatkotutkimuksen aiheena voisi myös olla rajautuminen poikien mielikuviin sosiaalityöstä. Tässä tutkimuksessa poikien osuus jäi pieneksi eikä se sen vuoksi anna kovin luotettavaa tutkimustulosta.

Mielenkiintoinen jatkotutkimuksen aihe olisi myös toistotutkimus. Tutkimuskohteen laajentaminen koskemaan koko Suomen nuorisoa antaisi varmasti monipuolisen otteen erilaisista mielikuvista. Tutkimuskohteen ollessa laajempi saataisiin myös kattavampi kuva nuorten asenteista ja perusteluista. Toistotutkimuksella saataisiin mielenkiintoista ja kattavaa tietoa nuorten mielikuvien ja asenteiden muovautumisesta. Sosiaalityön imagon parissa tehtävä työ on lisääntynyt ja toistotutkimuksella voitaisiin seurata tämän työn tuloksia mielikuvien muokkaajana.

Tämä tutkimus on onnistunut lukiolaisten perustelujen määrittelyssä ja mielikuvien esiintuomisessa. Lukiolaisten tarinoista koostuva aineisto on laaja ja monipuolinen ja mahdollisuuksia siinä on monia. Jälkikäteen tarkasteltaessa olisi aineiston analyysiä voinut vielä syventää entisestään. Nyt analyysi jää ajoittain pinnalliseksi. Tämän tutkimuksen tavoitteena oli kuitenkin juuri mielikuvien löytäminen ja perusteluryhmien muodostaminen. Laadulliselle asennetutkimukselle tyypilliseen tapaan ei syvällisempään tarkasteluun ole tässä kohtaa kuitenkaan menty.

Lähteet

Cameron, Helen (2003) Media Images of Professions. *Australian Journal of Psychology* 55.

D´Cruz, Heather & Jones, Martyn (2004) *Social Work Research*. London: Sage publications.

Dimaki, Katerina & Kaminioti, Olympia & Kostaki, Anastasia & Psarakis, Stelios & Tsourti, Zoi (2005) Educational and occupational preferences of high school students in Greece. *Education + Training* 47.

Eskola, Jari (1997) *Eläytymismenetelmäopas*. Tampere: Tampereen Yliopisto.

Eskola, Jari (1998) *Eläytymismenetelmä sosiaalitutkimuksen tiedonhankintamenetelmänä*. Tampere: TAJU.

Eskola, Jari & Suoranta, Juha (2000) *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino.

Eteläpelto, Anneli (toim.) & Onnismaa Jussi (toim.) (2006) *Ammatillisuus ja ammatillinen kasvu*. Helsinki: Kansanvalistusseura.

Freeman, Miriam L. & Valentine, Deborah P. (2004) Trough the Eyes of Hollywood: Images of Social Workers in Film. *Social Work* 49 (2), 151–161.

Gibelman, Margaret (2004) Television and the Public Image of Social Workers: Portrayal or Betrayal? *Social Work* 49(2), 331-334.

Hall, Stuart (1999) *Identiteetti*. Tampere: Vastapaino.

Helsingin Sanomat 11.2.2004.

Henderson, Lesley & Franklin, Bob (2007) Sad Not Bad. Image of Social Care Professionals in Popular UK Television Drama. *Journal of Social Work* 7(2), 133–153.

Honkonen, Risto (1992) Ammatillinen sosialisatio kvalifikaatioiden ja identiteetin hankintaprosessina. Esimerkkinä poliisin ammatti. Tampere: Tampereen yliopisto.

Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero (1993) Diskurssianalyysin aakkoset. Tampere: Vastapaino.

Judge, Harry (1995) The Images of Teachers. *Oxford Review of Education* 21(3), 253.

Kangasniemi, Senni (2005) Ammattina sosiaalityöntekijä. Sosiaalityön ensimmäisen vuoden opiskelijoiden mielikuvat tulevasta ammatistaan. Pro gradu-tutkielma. Tampere: Tampereen yliopisto.

Kemppainen, Tarja & Koskinen, Simo & Pohjola, Anneli & Urponen, Kyösti (1998) Sosiaalityö epävarmuuden oloissa. Rovaniemi: Lapin Yliopiston yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja B. Tutkimusraportteja ja selvityksiä 28.

Kero, Hanna (2007) Sosiaalityöntekijöiden ammatti-identiteetin muovautuminen vieraskentillä. Lähtökohtana sosiaalityöntekijän käyttämä ongelmapuhe. Kandidaatin tutkielma. Tampere: Tampereen yliopisto.

Ketola, Outi & Kevätsalo, Kimmo (1994) Ammatti vai Elämäntehtävä. Sosiaali- ja terveydenhuollon työ ja organisaatiot murroksessa. Helsinki: Painatuskeskus Oy.

Looker, E. Dianne & Thiessen, Victor (1999) Images of Work: Women's Work, Men's Work, Housework. *Canadian Journal of Sociology* 24(2), 225-254.

Nurmi, Timo (1998) Suuri suomen kielen sanakirja. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Nyysölä, Kari & Pajala, Sasu (1999) Nuorten työura. Tampere: Tammer Paino.

Okubo, Yuki & Yeh, Christine J. & Lin, Pei-Ying & Fujita, Kotoko & Shea, J. Mun-Yi (2007) The Career Decision- Making Process of Chinese American Youth. *Journal of Counseling & Development*. 85, 440-449.

Raunio, Kyösti (2000) Sosiaalityö murroksessa. Helsinki: Gaudeamus

Räty, O (1987) Työ ja Koulutus. Juva: WSOY.

Sand-Jecklin, Kari E. & Schaffer, Angela J. (2006) Nursing Students' Perceptions of Their Chosen Profession. *Nursing Education Perspectives* 27 (3), 130–135.

Sunnarborg, Suvi (2007) "Valtava suo" Uutispäälliköiden ja toimittajien mielikuvia sosiaalialasta. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Thiessen, Victor & Blasius, Jörg (2002) The Social Distribution of Youth's Images of Work. *Canadian Review of Sociology & Anthropology* 39(1), 49-78.

Toikko, Timo (2005) Sosiaalityön ideat. Johdatus sosiaalityön historian. Tampere: Vastapaino.

Tower, Kristine (2000) In Our Own Image: Shaping Attitudes about Social Work through Television Production. *Journal of Social Work Education* 36 (3), 575-585.

Vesala, Kari Mikko & Rantanen Teemu (toim.) (2007) Argumentaatio ja tulkinta. Helsinki: Gaudeamus.

Vuorikoski, Marjo (1999) Sosiaalityön professionalistuminen ja koulutus. Tampere: Tampere University Press, Akta Universitatis Tamperensis 687.

PAINAMATTOMAT LÄHTEET

Työmarkkinatuen hakuopas. Kansaneläkelaitos

Internet-osoitteessa:

<http://www.kela.fi/in/internet/suomi.nsf/NET/200701124346EH?openDocument>.

Viitattu 18.1.2006.

Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia.

Internet-osoitteessa: <http://www.talentia.fi/index.php?&id=3146&sm=535>. Viitattu 14.4.2008.

Sosiaalihuoltolaki. 710/1982. Valtion säädöstietopankki.

Internet-osoitteessa: <http://www.finlex.edita.fi/>. Viitattu 17.4.2008.

Lukioiden yhteisvalinta Tampereen kaupunki.

Internet-osoitteessa: http://www.tampere.fi/tiedostot/5iKeuvBMI/lukiot_yhteisvalinta_2006.pdf.

Viitattu 18.1.2007.

Opiskelijavalinnat 2007. Tampereen yliopisto.

Internet-osoitteessa: <http://www.uta.fi/opiskelu/valinta/valinta2007.html>). Viitattu 17.4.2008.

Liitteet

LIITE 1

Hei,

Opiskelen Tampereen yliopiston yhteiskuntatieteellisessä tiedekunnassa ja teen lopputyötäni ammatinvalintaan liittyvistä mielikuvista ja asenteista. Tarkasteluni kohteena on sosiaalityö oppialana ja ammattina.

Pyydänkin Sinua kirjoittamaan minulle aineen. Aineen pituus voi vaihdella kahdesta neljään sivua. Voi kirjoittaa aineen nimettömänä, mutta seuraavat tiedot tarvitsisin tutkimustani varten.

1. sukupuoli
2. tulevaisuuden haaveammatti

Kirjoita kuvitellen, että olet sosiaalityöntekijä. Vastaa aineessasi alla oleviin kysymyksiin.

Olet ammatiltasi sosiaalityöntekijä.

1. Kerro miten päädyit sosiaalityöntekijäksi (mistä sait ajatuksen, tietoa alasta jne.)
2. Missä koulussa opiskelit ja minkä tutkinnon suoritit (kauanko opiskelut kestivät)
3. Miltä sinusta tuntuu olla sosiaalityöntekijä? Voisitko nähdä itsesi tulevaisuudessa sosiaalityöntekijänä?
4. Kuvaile myös lyhyesti millainen on tavanomainen työpäiväsi

KIITOS!